

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

Příprava na zahájení školní docházky
Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Marta Franclová

Vypracovala:
Eva Pekařová

České Budějovice, 2012

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva PEKAŘOVÁ**
Osobní číslo: **P09843**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Název tématu: **PŘÍPRAVA NA ZAHÁJENÍ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Autorka v teoretické části práce popíše pojetí primární školy, dále popíše zahájení školní docházky jako zlomovou událost, popíše dítě zahajující školní docházku z pohledu vývojové psychologie.

V praktické části práce autorka popíše, jak připravují děti na zahájení školní docházky některé mateřské školy, s důrazem na spolupráci s rodiči a se základními školami. Autorka použije metodu rozhovoru a dotazník.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Helus, Z.: Dítě v osobnostním pojetí. Portál 2009
Helus, Z.: Sociální psychologie pro pedagogy. Grada 2007
Spilková, V. a kol.: Proměny primárního vzdělávání v ČR. Portál 2005
Stuchlíková, I. a kol.: Zvládání emočních problémů žáků. Portál 2005
Rámcový vzdělávací program pro ZŠ
Rámcový vzdělávací program pro MŠ

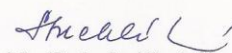
Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marta Franclová
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: 28. března 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2012

Mgr. Michal Vančura, Ph.D.
děkan

prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 28. března 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 30. 6. 2012

.....

Eva Pekařová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce PhDr. Martě Franclové za odborné vedení při psaní práce.

Abstrakt

V teoretické práci popíše pojetí primární školy, dále popíše zahájení školní docházky jako zlomovou událost a popíše dítě zahajující školní docházku z pohledu vývojové psychologie.

V praktické části popíše, jak se připravují na zahájení školní docházky některé mateřské školy, s důrazem na spolupráci s rodiči a se základními školami. Použije metodu dotazníku a rozhovoru.

Klíčová slova: předškolní vzdělávání, školní zralost, zahájení školní docházky

Abstract

In the theoretical work I will describe the concept of primary school, now to set start school as a watershed event and describe the child commencing school from the perspective of developmental psychology. In the practical part I will describe how to prepare to start school some nursery schools, with an emphasis on collaboration with parents and primary schools. I use the method of questionnaire and interview.

Key words: preschool education, school readiness, school attendance

Obsah bakalářské práce:

ÚVOD.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1. Vymezení pojmů.....	10
2. Zahájení školní docházky v kurikulárních dokumentech	11
2.1 Bílá kniha.....	11
2.1.1 Předškolní a primární vzdělávání v Bílé knize	12
2.1.2 Obecné cíle vzdělávání a výchovy v ČR (<i>Bílá kniha, 2001</i>)	13
2.2 Předškolní a primární vzdělávání v RVP.....	14
2.2.1 RVP pro předškolní vzdělávání (RVP PV)	14
2.2.2 Cíle předškolního vzdělávání	14
2.2.3 RVP pro základní vzdělávání	16
3. Dítě zahajující školní docházku z pohledu vývojové psychologie.....	16
3.1 Tělesný vývoj.....	16
3.2 Kognitivní vývoj	17
3.3 Emoční, motivační a sociální vývoj	18
3.4 Vývoj sociálních rolí	19
3.5 Dítě jako osobnost.....	20
4. Školní zralost.....	22
4.1 Vymezení pojmu školní zralost.....	22
4.2 Znaký školní zralosti	22
4.2.1 Fyzická zralost	22
4.2.2 Psychická zralost.....	23
4.2.3 Emocionální, sociální zralost.....	24
4.3 Posuzování školní zralosti	24
4.4 Školní připravenost.....	24
5. Zahájení školní docházky jako zlomová událost pro dítě	25
II. Praktická část.....	29
6. Příprava dítěte na vstup do ZŠ v Mateřské škole v Choustníku.....	29
6.1 Charakteristika naší mateřské školy	29

6.2 Příprava dětí na vstup do ZŠ	30
6.3 Spolupráce mateřské školy a rodičů	30
6.4 Spolupráce mateřské školy se základní školou	31
7. Příprava dítěte na vstup do základní školy v Mateřské škole v Obratani	31
7.1 Charakteristika mateřské školy	31
7.2 Porovnání obou mateřských škol v přípravě dětí na zahájení školní docházky a spolupráce s rodiči a základní školou	32
8. Rozvíjení dovedností podporujících přípravu dítěte na vstup do základní školy	33
9. Zpětná vazba na přípravu předškolních dětí od učitelů a rodičů	38
9.1 Metoda dotazníků	38
9.1.1 Zadávání dotazníku	38
9.1.2 Zpracování výsledků	39
9.2 Metoda rozhovoru	56
III. Závěr	59
Seznam použité literatury	61
Seznam příloh	64
Přílohy	65

ÚVOD

„Předškolní věk zdaleka není jen přípravou na školu, ale je také přípravou na život daleko dopředu.“ (Matějček, 2005, s. 279)

Vždy bylo mým snem pracovat s dětmi, možná proto, že jsem sama neměla možnost do mateřské školy chodit. Mám dvě dospělé děti. Dcera mateřskou školu nenavštěvovala, protože nebyla přijata ani jako předškolní dítě, což mělo velký vliv na její zařazení mezi děti a její osobnost.

Nyní pracuji v MŠ již třináctým rokem. Motem naší MŠ je „Školka plná pohody“, tzn. podporovat duševní pohodu dětí, vést je ke zdravému životnímu stylu a vzdělání rozvíjet přirozenou cestou. Dětem nabízím pestrou škálu bohatých příležitostí, jejichž prostřednictvím se u dětí rozvíjí specifické vloh a talent. Připravuji dětem činnosti, které přijmou za své z vlastního zájmu. Jako učitelka se snažím být pro děti především blízkým člověkem, na kterého se mohou spolehnout a jemuž mohou v každé situaci důvěřovat. Přeji si, aby jednou v budoucnu vzpomínaly na mateřskou školu s láskou a pomyšlením, že jim dala potřebný základ do jejich života. Mou snahou je, aby děti z mateřské školy odcházely spokojené a sebejisté a úspěšně zvládaly školní docházku.

Mým cílem je, aby děti navštěvovaly školku s radostí, těšily se na každý nový den a získávaly nenásilnou hravou formou potřebné dovednosti, vědomosti a kompetence důležité pro vstup do základní školy. Aby byli s naší prací a přípravou dětí do školy spokojeni i jejich rodiče a učitelé základní školy. Vstup do základní školy nemine žádného předškoláka, ať se do školy těší nebo netěší. Škola zaujímá podstatnou a velmi důležitou část života člověka. Mnozí rodiče prožívají tuto zlomovou událost, soucítí se svými dětmi, vstupují do tohoto období s obavami, zda bude jejich dítě úspěšné, zda bude chodit do školy rádo. Někteří rodiče kladou na své děti velké nároky, jsou předem přesvědčeni o jejich úspěšnosti a předurčují jim budoucí zaměření.

V dnešní době nekladou některé MŠ důraz na přípravu předškoláků na ZŠ z důvodu velkého počtu dětí ve třídách. V minulosti se mateřské školy rušily a snižovaly se tím počty zaměstnanců. V současné době dětí naopak přibývá a školky jsou naplňovány

přes dané limity. Učitelky nemají takovou možnost se plně věnovat všem dětem, jak by chtěly. Spíše se zaměřují na bezpečnost a hlídání dětí.

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala právě proto, že i naše školka byla v podobné situaci. V jedné třídě bylo 35 dětí od 2,5 do 6 let, což byl nesnadný úkol, aby všechny děti získaly potřebné kompetence. V letošním roce nám bylo umožněno mít dvě třídy po dvaceti dětech, což je zcela jiná a snadnější práce. Menší počet dětí nám skýtá jiné možnosti. Proto bych chtěla v práci ukázat, jakým způsobem připravuji děti na základní školu.

V teoretické části jsem se zaměřila na předškolní a primární vzdělávání obecně a z pohledu kurikulárních dokumentů, z hlediska vývojové psychologie a školní zralosti a na zahájení školní docházky jako zlomové události pro dítě.

V praktické části se zaměřím na přípravu dětí v naší mateřské škole, v jiné mateřské škole, popíši, jak rozvíjíme jednotlivé dovednosti a spolupráci s rodiči a se základními školami, zhodnotím zpětnou vazbu mezi rodiči a školkou a učitelkami 1. tříd základních škol.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Vymezení pojmů

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami (Školský zákon, 2004).

Zahájení školní docházky – vstup do školy je pro dítě i jeho rodinu výjimečnou událostí. Osobnostní vývoj nabývá nové kvality, která se postupně během školní docházky naplňuje v širokém spektru svých projevů a důsledků. To je důvod, proč bývá vstup do školy označován jako zlomová životní událost (Helus, 2004).

Primární vzdělávání (první stupeň základní školy) je ucelenou a jasně definovanou fází orientovanou na kultivaci a osobní rozvoj dítěte, která zprostředkovává základní dovednosti a vytváří prvotní ucelený náhled na svět. Primární vzdělávání vytváří **základ** pro celoživotní učení, formuje vztah ke vzdělávání vůbec, do značné míry rozhoduje o další motivaci dítěte a umožňuje zmírnit nerovnosti sociálního a kulturního prostředí rodiny (<http://kmen.uhk.cz/kmen/dvpp/clanky/svebyt.html>).

2. Zahájení školní docházky v kurikulárních dokumentech

Kurikulární dokumenty jsou pedagogické dokumenty, které vymezují legislativní a obsahový rámec potřebný pro tvorbu školního vzdělávacího programu.

Jsou vytvářeny a uplatňovány na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání (NVP) a Rámcové vzdělávací programy (RVP) a školní úroveň tvoří školní vzdělávací programy.

2.1 Bílá kniha

Česká Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu. Má se stát závazným základem, z něhož budou vycházet konkrétní realizační plány rezortu, s přesahem do širší sféry vzdělávání, jak je předpokládají zákony o školství a vládní strategické plánování sociálně ekonomického rozvoje. Zároveň je však česká Bílá kniha otevřeným dokumentem, který by měl být v pravidelných intervalech kriticky zkoumán a v souladu se změnami společenské situace revidován a obnovován.

Dokument usiluje o to, aby vyjadřoval celospolečenské potřeby, nikoli jen skupinové či stranicko-politické zájmy.

Předmětnou oblastí, o níž se pojednává, je integrující se vzdělávací soustava ve své sociální, kulturní, politické, hospodářské a environmentální podmíněnosti. Dokument se týká jak východisek a předpokladů rozvoje celé vzdělávací soustavy, tak specifických vnitřních otázek jednotlivých vzdělávacích sektorů i stupňů druhů škol.

Přestože dokument vychází z konceptu ucelené a integrující se vzdělávací soustavy, bylo účelné jej rozčlenit do částí, které odpovídají třem hlavním sektorům vzdělávání a pojednávají o předškolním, základním a středním vzdělávání dětí a mládeže od 3 do 19 let, vzdělávání mládeže ve vzdělávacích institucích terciární úrovně a o vzdělávání dospělých osob. První z těchto sektorů se v důsledku reformy veřejné správy oprávněně může nazývat regionálním (krajským a obecním) školstvím, které se jako celek stane předmětem očekávaného zákona o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání (školského zákona).

Druhý sektor je označen za terciární vzdělávání a zahrnuje kromě vysokých škol univerzitních a neuniverzitních též i vyšší odborné školy. Vztahuje se zároveň ke vzdělávání osob po dosažení maturity v pomaturitním odborném studiu a v dalších kratších formách vzdělávání. Nejméně vyhraněným sektorem je vzdělávání dospělých. Vztahuje se k oběma předcházejícím sektorům. Zároveň do něho patří další profesní, rekvalifikační, zájmové a občanské vzdělání (Bílá kniha, 2001).

2.1.1 Předškolní a primární vzdělávání v Bílé knize

Institucionální předškolní vzdělávání podporuje výchovné působení rodiny, doplňuje je o specifické podněty, rozvíjí je a obohacuje. Stává se tak místem, kde děti získávají především sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání a celoživotní učení.

Institucionální předškolní vzdělávání je dnes organizováno především v mateřských školách a zahrnuje zpravidla děti od tří do šesti let a není povinné. Svým pojetím, výchovným zaměřením a organizací života má pozitivní vliv na pozdější úspěšnost dětí, úroveň jejich výkonů i schopnost společenské integrace.

Vzhledem k významu předškolního vzdělávání jako počáteční etapy celoživotního učení je třeba dále zlepšovat jeho kvalitu a dostupnost. Hlavními podmínkami pro to jsou – upevnění předškolního vzdělávání v systému celoživotního vzdělávání a jeho dostupnost, přehodnocení cílů a obsahu předškolního vzdělávání a zvyšování kvalifikace pedagogů v předškolním vzdělávání.

Primární vzdělávání (první stupeň základního vzdělávání) je z hlediska vývoje žáků velmi významným a didakticky specifickým stupněm vzdělávání. Zprostředkovává žákům přechod z režimově volnějšiho a příznivějšího rodinného života a předškolního vzdělávání do systematického povinného vzdělávání. Vstup do základního vzdělávání patří k nejnáročnějším obdobím, přináší časové a režimové změny, jiný a pravidelný způsob práce, nové prostředí, lidi a vztahy, změny ve stravovacím, pitném či pohybovém režimu.

Základem prvního stupně vzdělávání je co nejkomplexnější poznání individuálních potřeb a možností každého žáka a jejich respektování (Bílá kniha, 2001).

2.1.2 Obecné cíle vzdělávání a výchovy v ČR (*Bílá kniha, 2001*)

Česká republika se ztotožňuje s pojetím, které považuje vzdělání za jedno ze základních lidských práv poskytovaných všem lidským bytostem bez rozdílu a vyhláší je za nezcizitelnou a univerzální lidskou hodnotu. Cíle vzdělávání musí být proto odvozovány jak z individuálních, tak i společenských potřeb. Vzdělávání se nevztahuje jen k vědění a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojování si sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k osobním lidem i ke společnosti jako celku, k emocionálnímu a volnímu rozvoji v neposlední řadě pak k schopnosti uplatnit se v měnících se podmínkách zaměstnanosti a tím i trhu práce. Proto má vzdělávání více rozměrů, je současně zaměřeno na rovinu osobního rozvoje, začleňování do života společnosti, formování občana i na přípravu pro pracovní život.

Vzdělávací soustava se zaměřuje na následující cíle:

- rozvoj lidské individuality, jehož předpokladem je péče o uchování jejího fyzického a psychického zdraví, zahrnuje kultivaci a podporu seberealizace každého jedince a maximální uplatnění jeho schopností;
- zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti obsažené ve vědách, technice, umění, pracovních dovednostech a morálních hodnotách. Sféra vzdělávání tímto způsobem začleňuje jedince do společenského procesu poznání. Nedílnou součástí je i uchování a rozvíjení národní jazykové a kulturní identity;
- výchova k ochraně životního prostředí;
- posilování soudržnosti společnosti – zajištění rovného přístupu ke vzdělání všech členů společnosti bez rozdílu;
- podpora demokracie a občanské společnosti;
- výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské a globalizující se společnosti – znamená usilovat o život bez konfliktů a negativních postojů ve společnosti;
- zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti – vzdělávací soustava v moderní společnosti musí výrazným způsobem přispívat k vysoké úrovni rozvoje lidských zdrojů;

- zvyšování zaměstnanosti – vyžaduje to orientovat všeobecné i odborné vzdělávání na průběžné zvyšování flexibility a adaptability člověka na jeho tvořivost a iniciativu, na samostatnost a odpovědnost. Znamená posílit podíl všeobecného vzdělávání, vytvářet široký základ odborného vzdělávání a uplatňovat klíčové dovednosti.

2.2 Předškolní a primární vzdělávání v RVP

Rámcový vzdělávací program vychází z Bílé knihy a konkretizuje ji. Vymezuje závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (pro předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost (RVP PV, 2004).

2.2.1 RVP pro předškolní vzdělávání (RVP PV)

RVP PV je otevřený dokument pro školu, učitele i pro děti. Je dokumentem směrodatným, nejen pro předškolní pedagogy, ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery. RVP PV vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku.

RVP PV byl formulován tak, aby v souladu s odbornými požadavky současné kurikulární reformy akceptoval přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku, umožňoval rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb, zaměřoval se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažených v předškolním vzdělávání, definoval kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů, podmínek a obsahu vzdělávání. Dále aby zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených mateřskými školami a umožňoval mateřským školám využívat různých forem a metod vzdělávání.

2.2.2 Cíle předškolního vzdělávání

RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi: stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve na úrovni obecné a následně pak na úrovni oblastní.

Úroveň obecná obsahuje:

- rámcové cíle vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání;
- klíčové kompetence představující výstupy, resp. obecnější způsobilosti dosažitelné v předškolním vzdělávání.

A úroveň oblastní obsahuje:

- dílčí cíle, sledující konkrétní záměry dané vzdělávací oblasti, vyjadřují, co by měl pedagog v průběhu předškolního vzdělávání sledovat, co by měl u dítěte podporovat;
- dílčí výstupy – poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou stanoveny v souladu s dílčími cíli, říkají nám, co dítě na konci předškolního období dokáže.

Tyto cílové kategorie jsou těsně provázané a vzájemně spolu korespondují. Tento systém by měl být funkční. Ukazuje, že vědomé a systematické sledování a naplňování stanovených záměrů v běžné každodenní praxi by mělo spolehlivě vést k dosahování výstupů (RVP PV, 2004).

Klíčové kompetence jsou obecně formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj uplatnění každého jedince. Kompetence představují soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů, které se propojují a doplňují.

Už v předškolním věku si dítě vytváří základy klíčových kompetencí, které jsou významné pro započítí systematického vzdělávání. Dobré a dostatečné základy klíčových kompetencí položených v předškolním věku, mohou být podstatným příslibem dalšího příznivého rozvoje a vzdělávání dítěte. Proto by mělo předškolní vzdělávání o jejich vytváření cíleně usilovat (RVP PV, 2004).

Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence ke komunikaci
- kompetence sociální a personální
- kompetence činnostní a občanské

Havlíková (2000) uvádí, že dílčí cíle dítěte předškolního věku, jsou záměry pedagogické činnosti učitelky. Vyjadřují, kterým postojům, dovednostem a poznatkům bude učitelka věnovat pozornost, které úkoly si zadá, aby jejich realizací dítě dospívalo ke kompetencím odpovídajícím jeho věku. Dílčí cíle vzdělávání jsou vytvořeny pro každou podoblast v každé z pěti oblastí vzdělávání. Jednotlivé dílčí cíle vzdělávání se zpravidla nevztahují k jediné cílové kompetenci dítěte předškolního věku. Dílčí cíle vzdělávání by se měly prolínat v logických souvislostech a ve vzájemných vazbách. A tak se dítě jednou činností přibližuje hned k několika cílovým kompetencím současně. Učitelka přitom neopomíná skutečnost, že každé dítě je neopakovatelným jedincem, který je formován a ovlivňován mnoha vnějšími i vnitřními faktory.

2.2.3 RVP pro základní vzdělávání

RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.

RVP ZV navazuje svým pojetím na RVP PV a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků. Je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol. Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání. Vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo. Podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod a forem výuky, umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (RVP ZV, 2004).

3. Dítě zahajující školní docházku z pohledu vývojové psychologie

3.1 Tělesný vývoj

Předškolní období obsahuje zhruba čtvrtý, pátý a šestý rok dítěte. Dítě dále vyspívá po všech stránkách: tělesné, pohybové, emoční i společenské. Změny motorického

vývoje jsou ale méně patrné, pomalejší než v předchozích obdobích. Dítě se zdokonaluje, zlepšuje pohybovou koordinaci, skáče, stojí déle na jedné noze, seskočí i z nižší výšky. Rozvíjí se i hbitost a elegance pohybů.

V období vstupu do školy se mění nápadně tělesné proporce. Dochází k celkovému protažení postavy, prodlužují se končetiny a relativně se zmenšuje velikost hlavy. Zúžuje a oplošťuje se trup, který mění svou válcovitou podobu a na němž se začíná zřetelně odlišovat hrudník od břicha. Tukový polštář se ztrácí a do popředí vystupuje svalový reliéf. Změny vedou k dosažení „filipínské míry“ – tj. ruka natažená přes vzpřímenou hlavu dosáhne na ušní lalůček na druhé straně.

S proměnou tělesné stavby úzce souvisí změny v ovládnutí těla. Celkové, špatně koordinované a neekonomické pohyby malého dítěte se začínají kolem šesti let zřetelně měnit. Dítě lépe šetří silami, je schopnější i drobných a přesnějších pohybů (nezbytných při psaní), lépe koordinuje automatické i volní pohyby. Také jeho mimika se stává uměřenější a kontrolovanější (Langmeier, 1998).

3.2 Kognitivní vývoj

Kolem šesti let dochází k podstatným změnám v poznávací činnosti dítěte. Dítě začíná chápat svět realisticky, je méně závislé na svých přáních a okamžitých potřebách. Realistické chápání světa znamená bezpečnější posuzování stálosti či změn velikosti a množství. Dítě začíná logicky myslet, i když jen v konkrétních předmětech a při konkrétních činnostech. Začíná rozlišovat lépe části obrazce, který dříve vnímalo jako nedělitelný celek. Dítě je nyní schopno vyjmout části z předloženého celku a opět je podle určitého hlediska složit. Diferencuje zvukovou i vizuální podobu slov a analyzuje části určitých množin prvků, což je nezbytný předpoklad úspěšného postupu při učení čtení, psaní a počítání. Pokrok myšlení dítěte je nesporný. Jsou zde i omezení, která nedovolují dítěti zatím myslet skutečně logicky po krocích, které se mohou v mysli volně opakovat a současně porovnávat. Dítě umí vyvozovat závěry (např. usuzovat, čeho je víc a čeho je méně), ale tyto úsudky jsou zcela závislé na názoru, zpravidla na vizuálním tvaru. Jeho myšlení tedy nepostupuje dosud podle logických „operací“ – je „prelogické“, předoperační. Jak symbolické, tak i předoperační myšlení je stále ještě vázáno na činnost dítěte a v tomto smyslu egocentrické, antropomorfní (všechno polidšťuje), magické (dovoluje měnit fakta podle vlastního přání) a artificialistické (všechno se „dělá“).

Výtvarný projev dítěte svědčí o jeho duševním vyspívání. Dítě kreslí celé scény a události, většinou podle vlastních představ. Kresba je mnohem podrobnější, co do jednotlivých detailů, tak i při napodobování různě složitých útvarů. Vyhraňuje se dominance jedné ruky. Zdokonaluje se koordinace ruky a oka, která je velmi důležitá, hlavně pro psaní. Zdokonaluje se řeč, slovní zásoba se rychle zvětšuje (2500-3500 slov) (Langmeier, 1998).

Typickým znakem myšlení předškolního dítěte je egocentrismus, fenomenismus a magičnost. Dítě interpretuje realitu tak, aby pro ně byla srozumitelná a přijatelná, i když si občas musí vypomáhat s kreslením, či vyloučením některých informací. Je přesvědčené, že každé poznání musí mít absolutní platnost. Tento způsob uvažování uspokojuje jeho potřebu jistoty orientace ve světě. Úroveň myšlení ovlivňuje i způsob verbálního vyjadřování a zpracování verbálně prezentovaných informací. Postupně se diferencuje tzv. egocentrická řeč, která slouží jako prostředek uvažování (Piaget, 1970).

Podle Vágnerové (2000) rozvoj poznávacích procesů ovlivní i sebepojetí dítěte. Předškolní dítě přejímá názory dospělých na sebe sama nekriticky, tak jak jsou mu prezentovány. Dítě o sobě také uvažuje, avšak převážně egocentricky a s tendencí k fantazijnímu zkreslení sebepojetí. Součástí dětské identity jsou i různé sociální role, jednou z nich je chlapecká či dívčí role.

3.3 Emoční, motivační a sociální vývoj

Rodina zůstává i v předškolním období nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje primární socializaci dítěte, tj. uvádí je do společnosti lidí.

Socializační proces zahrnuje tři vývojové aspekty:

1. Vývoj sociální reaktivity, tj. vývoj emočních vztahů k lidem v bližším i vzdálenějším společenském okolí.
2. Vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací. Jde především o vývoj norem, které si jedinec postupně vytváří na základě příkazů a zákazů udělovaných mocnými dospělými a které pak přijímá za své. Chování jedince je však nejen omezováno hranicemi, ale je určováno cíli.
3. Osvojení sociálních rolí, tj. takových vzorců chování a postojů, které jsou od jedince očekávány ostatními členy společnosti. Nejde tu tedy pouze o jednotlivou povolenou či zakázanou činnost, ale o celek navzájem

souvisejících činností. Také od dětí se jistě už v předškolním věku vyžaduje plnění odlišných rolí doma a v kolektivu druhých dětí.

Socializace probíhá ovšem po celý život člověk. Předškolní období může být do jisté míry chápáno po této stránce jako kritické, zejména pokud jde o osvojování sociálních kontrol a sociálních rolí.

Uspokojivý vztah dítěte k rodičům je předpokladem pevného svědomí. K jeho vývoji tedy přispívá matka a otec. Vývoj svědomí rovněž ovlivňují socializační techniky; tělesné tresty, vývoj svědomí spíše inhibují, zatímco kázeňské techniky založené na poskytnutí nebo odnětí projevů lásky po žádoucím nebo nesprávném chování vývoj svědomí podporují.

Základy sebepojetí jsou utvořeny již v předchozím období a ve 2 letech již mnohé děti uvádějí své základní charakteristiky – znají své pohlaví a vědí, že jsou děti a ne dospělí. V předškolním věku pak dítě již dokáže popsat i své fyzické rysy, své vlastnictví, tento popis ovšem není příliš přesný. Sebehodnocení většiny dětí předškolního věku je poměrně vysoké, ale dosud nestabilní.

Spolu s narůstající kognitivní zralostí a znalostí požadavků na chování a výkony se v předškolním věku začínají rozvíjet i pocity vztažené k vlastnímu sebehodnocení. V 5 letech si děti při tomto hodnocení již uvědomují i význam míry vlastního úsilí.

Zprvu však dítě vnímá pocity jako přímé bezprostřední reakce na vnější události. Teprve mezi 3. a 5. rokem začíná dítě skutečně rozumět subjektivní povaze emocí. Ví tedy, že pocity druhých závisí na tom, jak oni sami situaci rozumí a že stejná situace může u různých lidí vyvolat zcela odlišné pocity. Kolem čtyř let dokáže dítě již i předpovídat pravděpodobnou emoční reakci druhých na určitou situaci (Langmeier, 1998).

3.4 Vývoj sociálních rolí

Nejvýznamnější pokrok vidíme v diferenciaci role mužské a ženské. I v tomto případě ovšem lze dokázat, že už dříve se chlapci a dívky ve svém chování liší na základě vrozených vloh.

Při hře s dětmi rodiče stimulují dítě stejného pohlaví. Tento rozdíl je výraznější právě u mužů, kteří se významně více dívají na chlapce a celkově s nimi tráví více času než

s děvčátky. Už tyto první rozdíly mohou být jistě důležité pro vývoj sexuální identity dítěte a osvojování odpovídající sociální role (Langmeier, 1998).

Dítě předškolního věku je stále nejvíce závislé na svých rodičích. Jeho vztahy k druhým dětem jsou většinou nahodilé. Každé dítě by mělo mít v předškolním věku příležitost ke styku s druhými dětmi.

Významná úloha v socializačním procesu dítěte připadá hře. Období předškolního věku je období hry, která se stává hlavní činností dítěte.

Děti samy spontánně přecházejí od čistě hravého zaměstnání k vytrvalejší a cílevědomější činnosti, samy se o práci hlásí a jsou schopné dokončit úkol, který započaly. Hra ze života dítěte ovšem ještě dlouho - a vlastně nikdy úplně nevymizí. Práce a hra se ještě dlouho střídá a někdy i navzájem prolíná. Dítě je schopno pracovat ve skupině a umí se vzdát svých osobních potřeb na čas, ve prospěch společných cílů a společně prováděných úkolů. Schopnost sebeovládání a sebeřízení často chybí u velmi nadaných a předčasně do školy zařazených dětí, neboť je více závislá na biologickém zrání. Schopnost soustředit se na úkol a vytrvale pracovat vzrůstá jen postupně a musíme dbát na to, aby kladené požadavky nepřekročily hranice přirozeného vývojového stavu (Langmeier, 1998).

Vágnerová (2000) uvádí, že socializace předškolního dítěte probíhá především v rodině. Dítě si zde osvojuje základní normy chování, s nimiž se postupně ztotožňuje. Zatím je pro ně důležité především to, jak bude za jejich dodržení oceněno. V předškolním věku se postupně uvolňuje vázanost na rodinu a na dospělé. Děti navazují kontakt s vrstevníky. Při výběru kamaráda převažuje důraz na shodu v oblasti potřeb a zájmů. Ve vrstevnické skupině dochází k postupné diferenciaci rolí. Dítě se zde učí soupeřit a spolupracovat.

3.5 Dítě jako osobnost

V předškolním věku se zdokonalují nejen psychické projevy, ale mění se celá stavba a struktura dětské psychiky. Začíná se utvářet osobnost dítěte. To se projevuje v chování a v utváření a uplatňování jednotlivých osobnostních vlastností – individuality dítěte.

Do chování dítěte významně zasahuje zejména sebeuvědomění a vůle. Stává se disciplinovanějším a kultivovanějším ve všech projevech k dospělým lidem i k vrstevníkům.

Vyhraňují se jednotlivé vlastnosti osobnosti, zejména zájmy, které obohacují psychiku dítěte. Poznávací zájmy podněcují dítě. Hra je v tomto období měřítkem a ukazatelem aktuálních zájmů dítěte.

Na konci předškolního věku se začínají uplatňovat poznávací zájmy dítěte. Odráží se to i v zájmu o práci a učení. Se zájmy velmi těsně souvisejí tytéž schopnosti. Schopnosti závisí na vyšší úrovni poznávání a celkového vývoje osobnosti, než jakého dítě v tomto období dosahuje.

Zvláštního postavení mezi schopnostmi v předškolním věku nabývají zejména tzv. rozumové schopnosti – inteligence.

Těžiště všeobecných rozumových schopností je právě v předškolním věku. Pokud se nepodchytí velký rozvoj inteligence dostatečně zejména v době jejího nejprudšího vývoje, může to významně ovlivnit celkovou mentální úroveň jednotlivce. Nedostatečně využití možnosti v tomto směru zabrzdí další vývoj a později se nedají beze zbytku vykompenzovat.

Jednou z vlastností osobnosti, která přímo souvisí s individualitou, je temperament. V předškolním věku se projevuje temperament poměrně ostře a výrazně právě proto, že je jako vrozená zvláštnost ještě relativně málo přetvořený a ovlivněný výchovou.

Z vývojového hlediska je důležité uvědomit si zejména to, že i temperament se postupně s věkem mění. Do rozsahu základních vlastností temperamentu jednotlivce přibývá mnoho různých prvků navozených vnějšími vlivy, které zkreslují původní charakterových rysů dítěte.

Z celého komplexu psychických vlastností, které tvoří lidský charakter, je možno u dítěte předškolního věku výrazně určit zvláště postoj k sobě samému, k vlastní osobě. Mezi pětiletými až šestiletými jsou i děti, které vůči sobě vyžadují zvýšenou pozornost, jsou náročnější, mají rády vedoucí postavení, kdežto jiné děti se uchylují raději do ústraní, jsou skromnější, nenáročnější, méně průbojné nebo i vysloveně plaché.

V chování dětí předškolního věku se rýsují též postoje k jiným osobám. Některé děti jsou ve styku s jinými lidmi citlivé, ohleduplné, přející, dovedou ustoupit, ochotně pomohou, jiné jsou zase spíš strohé, sobecké, apod (Klindová, Rybárová, 1972).

4. Školní zralost

4.1 Vymezení pojmu školní zralost

Školní zralost je charakterizována jako stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost začít školní docházku a zvládnout požadavky školní výuky. Jedná se o výsledek biologického zrání nervového systému a celé dosavadní zkušenosti dítěte (Informatorium, 2/2004, s. 6-7).

Hartl, Hartlová (2000) uvádí, že školní zralost je „způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování“.

Bednářová, Šmardová (2011) vymezují školní zralost jako dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně-vzdělávacího procesu; nebo alespoň bez větších obtíží nejlépe s radostí a dychtivostí.

Valterová, Průcha, Mareš (2003) vymezují školní zralost dítěte jako „stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy“.

Zelinková (2001) uvádí, že školní zralost znamená zralost centrální nervové soustavy (CNS), která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou. Zralost CNS je předpokladem úspěšné adaptace na školní režim.

4.2 Znaky školní zralosti

4.2.1 Fyzická zralost

Posuzuje se výška (za optimální výšku se považuje cca 120 cm), hmotnost (cca 20kg) a stav dentice (ozubení). Pokud začnou děti vypadávat řezáky, je po fyzické stránce zralé do školy. Pokud se mění chrup, dokončuje se osifikace zápěstních kostí, kdy se chrupavky mění v pevné kostičky.

Výška i váha závisí částečně na genetice. Tyto parametry však nejsou dominantní při posuzování školní zralosti, pokud se nejedná o dítě s vyloženě slabou tělesnou konstitucí.

Jedním z hlavních ukazatelů bývá celkové protažení postavy, kdy se mění tělesné proporce a prodlužují se končetiny. Zjišťuje se tzv. „filipínská míra“; tzn., že dítě ohne pravou paží přes temeno vzpřímené hlavy a dotkne se levého ušního boltce.

4.2.2 Psychická zralost

Obsahuje celou řadu aspektů a je podmíněna zráním organismu. Je charakterizována jako určitá dosažená úroveň v oblasti poznávacích procesů. Pro zvládnutí čtení, psaní a počítání je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech.

Do kognitivních předpokladů patří následující schopnosti:

- vizuomotorika, grafomotorika
- řeč
- sluchové vnímání
- zrakové vnímání
- vnímání prostoru
- vnímání času
- základní matematické představy

Dítě musí být schopné postřehnout prvky, všimá si podrobností, rozdílů, je schopné vnímat detaily a rozdíly a chápat vztahy mezi nimi. Díky fázi záměrného zapamatování se zvyšuje kapacita paměti. V oblasti myšlení se odpoutává od egocentrismu a prezentismu s posunem od názorového myšlení k logickému a s realistickým pohledem na svět.

Dalším projevem je bohatší slovní zásoba, schopnost složit a rozložit jednoduchá slova na jednotlivé hlásky. Sluchem rozpoznat hlásky, kterými slovo začíná a končí.

Gramaticky správná řeč bez vážných poruch výslovnosti a vyspělá grafomotorika (držení tužky, kresba s detaily, nápodoba geometrických tvarů, písmen, zobrazení figurální kresby).

Do této oblasti bývá zahrnuta i pracovní zralost, kdy sice ještě u dítěte přetrvává zájem o hru, ale začíná se zajímat o činnosti připomínající školní úlohy. Důležitá je schopnost záměrné koncentrace pozornosti na danou činnost; věku přiměřený smysl pro povinnost, zodpovědnost, samostatnost, aktivnost a dovednost udržet pozornost na delší časový úsek. Uvědomování si, že je třeba úkol dokončit.

4.2.3 Emocionální, sociální zralost

Od dítěte se očekává dostatečná míra emocionální stability, věku přiměřené zvládnání emocí, sebeovládání, také odolnost vůči nezdaru, neúspěchu, překážkám.

Dítě by mělo být schopno odpoutat se na určitou dobu od matky a ostatních členů rodiny a vytvořit si vztah k vrstevníkům, učitelce a školní práci.

Sociální zralost je charakterizována především schopností přijmout a plnit novou sociální roli – roli školáka a spolužáka. Dítě by mělo být schopno přizpůsobit se autoritě učitele. Důležitá je také schopnost začlenit se do skupiny vrstevníků, umět s nimi komunikovat, rozumět pravidlům společného soužití a respektovat je. Být schopné orientovat se v různých sociálních situacích, dokázat pomoci druhému. Zároveň dát najevo svoje potřeby, schopnost pracovat s ostatními, spolupracovat (Informatorium, 2/2004).

4.3 Posuzování školní zralosti

Při prohlídce v pěti letech posoudí lékař školní zralost. Zhodnotí vývoj dítěte od jeho narození, jeho současný tělesný, zdravotní stav a posoudí psychickou zralost. Kromě toho zjišťuje laterální ruku a úroveň řeči. V případě pochybností se doporučuje dítě k podrobnějšímu vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny. K vyjádření o školní zralosti se kromě výsledků psychologického vyšetření bere v úvahu i vyjádření učitelky mateřské školy, které je považováno za významný zdroj informací o dítěti. Je tomu tak proto, že učitelka je s dítětem v denním styku. Posuzuje při různých činnostech, a proto může velmi objektivně jednat jeho schopnosti a dovednost, jednak některé negativní projevy v chování, emocionální výkyvy nebo nedostatky v sociálním styku s ostatními dětmi (Machová, Trefný, 1991).

4.4 Školní připravenost

Školní připravenost zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učním, sociální zkušeností (zejména v MŠ).

Emoční inteligence uvádí, že připravenost dítěte pro školní docházku závisí na nejzákladnější ze všech znalostí – na znalosti, jak se učit (Bednářová, Šmardová, 2011).

Bednářová, Šmardová uvádí sedm nejdůležitějších aspektů této schopnosti:

1. **Sebevědomí:** Dítě by mělo mít pocit, že plně kontroluje a dokáže zvládnout svoje pohyby, chování i okolní svět. Mělo by být přesvědčeno, že když se do něčeho pustí, setká se jeho snaha s úspěchem a dospělí mu v případě pomohou.
2. **Zvídavost:** Pocit, že je dobré a zajímavé dovídat se nové věci a že učení je příjemné.
3. **Schopnost jednat s určitým cílem:** Přání a schopnost ovlivňovat dění a jednat vytrvale. To souvisí s uvědomováním si vlastních schopností.
4. **Sebeovládání:** Schopnost přizpůsobovat a ovládat vlastní chování způsobem odpovídajícím věku; smysl pro vnitřní sebekontrolu.
5. **Schopnost pracovat s ostatními:** Tato schopnost je postavena na tom, jak dítě dokáže být chápáno ostatními a zároveň ostatním rozumět.
6. **Schopnost komunikovat:** Přání a schopnost si prostřednictvím slov vyměňovat myšlenky, pocity a představy. Tato vlastnost úzce souvisí s důvěrou dítěte v lidi kolem sebe a s příjemnými pocity plynoucími z činnosti sdílené s ostatními dětmi nebo s dospělými.
7. **Schopnost spolupracovat** a nalézt při společné činnosti rovnováhu mezi vlastními potřebami ostatních.

5. Zahájení školní docházky jako zlomová událost pro dítě

Začátek školní docházky bývá chápán jako poměrně ostře ohraničený časový úsek, který přináší do života dítěte mnoho zásadních změn. Na zahájení nové životní etapy děti sice připravujeme delší dobu, ovšem první školní den přináší zásadní zlom.

Vstup do školy znamená pro většinu dětí značnou zátěž, která se ještě zvětšuje v době stoupajících nároků na vzdělání a na pracovní výkonnost. Dítě, které nechodilo do MŠ, se má na delší dobu obejít bez rodičů, zapojit se do kolektivu stejně starých dětí a podřídit se autoritě cizího dospělého. Dítě, které do školky chodilo, má sice v tomto směru situaci snazší a změna jeho života není tak velká, ale i pro něj je organizace školní činnosti zcela odlišná. Liší se zejména způsobem práce učitele stojícího čelem vůči dětem. Od nich se očekává, že se během celé vyučovací hodiny přiměřeně soustředí a budou zachovávat pravidla školní kázně. Celá hodina je pro šestileté děti

dlouhá a klade značné nároky na aktivní pozornost a schopnost inhibice spontánní pohyblivost a hravé činnosti, které až do této doby převládala. Poměrně rychle se začíná s výukou, která klade značné nároky na rozumovou vyspělost, ale i na přiměřenou pracovní motivaci, zájem, dostatečnou koncentraci a na řadu dalších osobních vlastností.

Důvod proč se má vlastně dítě učit, se ještě zcela neuvědomuje. Po vstupu do školy se mohou u dítěte projevovat známky nepřizpůsobení. Projevy maladaptace pozorují spíše rodiče.

Dítě odmítá ráno vstávat, nechce jít do školy, vrací se ze školy unavené a svádí s rodiči urputné boje o domácí přípravu. Za dobrých podmínek by neměla příprava prvňáčků doma trvat déle než asi půl hodiny – výjimečně hodinu – a měla by se konat v době jejich dobré výkonnosti. Avšak mnoho dětí na uložené úkoly v tak krátké době nestačí a rodiče ve snaze, aby zajistili dobrý prospěch dítěte, protahují přípravu nad únosnou míru. Únava dítěte však rychle stoupá, jeho postoj k učení je nejen lhostejný, ale vysloveně negativní.

Projevy nepřizpůsobivosti v první třídě se však mohou dostat do péče dětského lékaře. Potíže mohou trvat jen krátkou dobu několika prvních týdnů školní docházky, ale mohou se také stupňovat.

Trpělivá a zkušená učitelka pomůže individuálním přístupem překonat počáteční adaptační obtíže dítěte a vypěstuje u něho lepší pracovní schopnosti i podnítí pozitivní motivaci (Langmeier, 1998).

Vstup do školy je pro dítě i jeho rodinu výjimečnou událostí. Osobnostní vývoj nabývá nové kvality, která se postupně, během celé školní docházky, naplňuje v širokém spektru svých projevů a důsledků. To je důvod, proč bývá vstup do školy označován jako zlomová životní událost, kdy se poměrně ostře od se oddělí dvě fáze dětského věku.

Pět změn, které uvedenou zlomovost navozují:

1. Dítě je vstupem do škol vystaveno soustavnému vzdělávacímu působení, zabezpečenému vyučováním – na toto působení odpovídá tím, že

do organizace svého života integruje řízené učení. Propojenost učitelova vyučování a svého vlastního učení nabývá postupně vzdělání.

2. Dítě je svým vstupem do školy uváděno do nových rytmů strukturování času – dítě si začíná vyčleňovat všední dny a dny sváteční; vymezuje si čas na hru; odpočinek a čas na úkoly; zvyká si na rytmus vyučovacích hodin a přestávek ve škole, rytmus školního roku a prázdnin.

Utváření nového vztahu dítěte k času a „časování“ je významným faktorem utváření osobnosti.

3. Dítě je uvedeno do nového postavení, učí se realizovat nové životní role a mezilidské vztahy – je to role žáka vůči učiteli a spolužáka vůči dětem ve třídě. Žákovská role se stává důležitou krystalizační osou vývoje pohledu dítěte na sebe sama, tedy jeho sebepojetí, sebehodnocení, jeho sebeúcty. Sebepojetí má vliv na jeho stav ke škole, ovlivňuje i jeho výkon.
4. Dítě je uvedeno do celé řady nových aktivit, skrze něž objevuje nové skutečnosti – objevuje nové horizonty možností, ujasňuje si vztahy mezi lidmi. Dítě si uvědomuje, jak se mění jeho akční radius mimo školu.
5. Dítě je uváděno do nových zážitků a zkušeností se svou vlastní kompetencí – dítě nově poznává, co dokáže a v čem je dobré. Je jednou z vůdčích hybných sil vývoje jeho osobnosti. Cítí se v tom a onom kompetentní a touží po tom, aby se jeho kompetence brala v úvahu. Neděje-li se tak, je pochopitelně zklamáno (Helus, 2007).

Co tedy dělat, aby vstup dítěte do školy byl pro dítě radostnou událostí? Tento problém klasicky formulovat již Jan Amos Komenský v XI. kapitole Informatoria školy mateřské. Tam určuje obecně věk šesti let jako nejvhodnější pro vstup do školy, upozorňuje však současně na individuální rozdíly a důrazně varuje proti předčasnému zařazení dítěte do školy. Komenský vymezil kritéria zralosti dítěte pro vstup do školy.

Podmínky pro to, aby dítě úspěšně začalo svou školní dráhu, jsou:

1. Dítě si v celém svém minulém vývoji osvojilo ty znalosti a návyky, které se od něho na prahu školní docházky očekávají.
2. Dítě má v současné době dostatečně rozvinutou aktivní pozornost a přiměřeně vyvinuté intelektové schopnosti.

3. Dítě je dostatečně motivováno k budoucímu soustavnému učení ve škole.
(Langmeier, 1998)

II. Praktická část

Cílem mé práce je ukázat přípravu dětí na zahájení školní docházky v naší mateřské škole a v jiné mateřské škole s důrazem na spolupráci s rodiči a se základními školami. Zjistit, jak hodnotí školní připravenost dětí z mateřských škol učitelé základních škol. Jaký pohled mají na přípravu na vstup do základní školy rodiče dětí.

K výzkumnému šetření jsem použila dotazník a rozhovor, výzkumné metody kvantitativně orientované.

Předpoklady:

- 1) Předpokládám, že dle dotazovaných učitelů základních škol bude nejslabší oblastí školní zralosti dětí výslovnost a chování.
- 2) Předpokládám, že chování dětí žijících na vesnici je lepší než chování dětí z města.
- 3) Předpokládám, že většina rodičů vidí své děti pozitivně a že budou ve škole úspěšní.

6. Příprava dítěte na vstup do ZŠ v Mateřské škole v Choustníku

6.1 Charakteristika naší mateřské školy

Naše mateřská škola je dvoutřídní s celkovým počtem 40 dětí. Prostory mateřské školy jsou umístěny v prvním patře budovy Obecního úřadu v Choustníku.

Máme tři prostorné místnosti, které jsou zařízeny a vybaveny tak, aby co nejlépe vyhovovaly celodennímu pobytu v MŠ. Z budovy se dostaneme vchodem na malý školní dvorek s pískovištěm, skluzavkou, houpačkou a kolotočem. Poloha MŠ umožňuje učitelkám s dětmi realizovat krásné vycházky do přírody, ale zároveň mohou pozorovat i život v obci. Širší okolí MŠ je vesnické prostředí s množstvím okolních luk, lesíků a přírody. Celoročně podnikáme vycházky do širokého okolí. Krásných přírodních podmínek využíváme k pozorování, poznávání a pohybovému využití. Můžeme se pohybovat v okolí luk, polí, potůčků, rybníků a lesa kolem zříceniny hradu Choustník, která se vypíná nad vesnicí. Naše obec je velice pěkným koutem přírody, s nímž a jeho změnami je stále úzce spojen i život našich dětí.

Z tohoto spojení vychází i MŠ při formulaci ŠVP: „**V PODHRADÍ S FERDOU MRAVENCEM**“.

Naše školka má mnohaletou tradici a navštěvovali ji rodiče většiny našich dětí. Moc nám záleží na tom, aby se v ní cítily děti co nejlépe, proto se snažíme o neustálé zvelebování a inovaci prostor. Chceme, aby i rodiče měli k sobě blíže a pomohli spolu s námi v dětech vypěstovat lásku, úctu k druhému, k sobě i k okolí ve kterém všichni žijeme.

6.2 Příprava dětí na vstup do ZŠ

Příprava dětí na vstup do základní školy probíhá v mateřské škole každodenně ve všech činnostech, nejen řízených, ale i spontánních. Přirozeně rozvíjíme a podněcujeme ty specifické možnosti a schopnosti, které děti v té době mají. Od nástupu dítěte do školy provádíme přímým a systematickým pozorování diagnostiku, která nám poskytuje informace o úrovni vědomostí, o komunikativních dovednostech, zájmech, sociabilitě a přizpůsobivosti. První hodnocení provádíme během měsíce září a října, na základě tohoto hodnocení s dětmi pracujeme a z něho také vycházíme při tvorbě třídního vzdělávacího programu. Další hodnocení probíhá průběžně během roku a tím sledujeme, na co se u dětí máme zaměřit. V jaké oblasti by mělo být jednotlivé dítě rozvíjeno, aby dosáhlo předpokládaných klíčových kompetencí. Závěrečné hodnocení probíhá na konci předškolního období dítěte před jeho vstupem do základní školy. Svým působením se snažíme, aby byly děti dostatečně připraveny a zvládly úspěšně první třídu.

V příloze č. 4 - ukázka diagnostiky dítěte.

6.3 Spolupráce mateřské školy a rodičů

S rodiči jednáme v duchu co nejužší spolupráce a přijímáme je jako partnery. Snažíme se, aby oboustranně panovala důvěra a otevřenost. Jednáme s rodiči s porozuměním, respektem a ochotou, nasloucháme jejich názorům a připomínkám, vždy hledáme společně optimální cestu pro výchovu a vzdělávání dítěte.

Jako učitelky sledujeme individuální potřeby jednotlivých dětí, resp. rodin, snažíme se jim porozumět a vyhovět. Pravidelně informujeme rodiče o všem, co se týká jejich dítěte, o chování, rozvoji, schopnostech a dovednostech, ale i o problémech, které děti trápí. V takovém případě se domlouváme na společném postupu a metodách, jak přistupovat k dítěti, jak s ním jednat.

Rodiče mají možnost podílet se na dění v mateřské škole i na tvorbě školního vzdělávacího programu. Každoročně v jarních měsících pořádáme táborový oheň a opékání buřtů s rodiči a dětmi. Tato akce je vždy velmi úspěšná a zúčastňují se jí téměř všichni rodiče i se sourozenci dětí. Tento den je zakončen pohádkovou nocí, kdy předškoláci stráví noc v mateřské škole. Rodiče se podílejí na přípravě občerstvení pro děti a s velkými obavami setrvávají na telefonu. Děti vždy prokážou svou odvahu a statečnost důstojně a bez výhrad.

V červnu jezdíme na výlety a někteří rodiče jedou rádi s námi. Tato dlouholetá tradice je také oblíbená a jsme rádi, že rodiče dobře spolupracují a připravují své děti na předem naplánovaný program a zapojují se do něho.

Vždy budeme jako zástupci mateřské školy podporovat rodinnou výchovu, doplňovat ji a pomáhat rodičům v péči o dítě.

6.4 Spolupráce mateřské školy se základní školou

Naše mateřská škola je součástí základní školy a plně s ní spolupracuje na přípravě dětí na vstup do první třídy. S předškoláky navštěvujeme školu a děti se seznamují s jejím prostředím, s třídami, s učitelkami a se způsobem chodu ve škole.

Dvakrát za rok vykonáváme návštěvu v první třídě a děti nám ukazují, co už umí, co nového se naučily. Pořádáme společné akce jako pohádkový den, sportovní dny, různá kulturní vystoupení a Den dětí. Zveme školáky i do mateřské školy na divadelní představení a besídky. Snažíme se, aby si děti na toto prostředí postupně zvykaly a do první třídy vstupovaly s nadšením a beze strachu.

7. Příprava dítěte na vstup do základní školy v Mateřské škole v Obratani

7.1 Charakteristika mateřské školy

Od 1. 1. 2003 je Mateřská škola Obrataň odloučeným pracovištěm Základní školy Obrataň.

Mateřská škola je jednotřídní s celodenním provozem. Ve školním roce 2011/2012 je zapsáno 28 dětí, z toho 2 integrace.

Děti jsou věkově smíšené 2 – 6 leté (jedno dítě je dvouleté).

Do 1. třídy základní školy by mělo v září 2012 odejít 7 dětí.

Mateřská škola má dostatečně velký prostor třídy, který umožňuje vytváření pracovních center i míst pro odpočinek nebo pro pohybové aktivity.

Obědy do mateřské školy dováží várnice z nedaleké jídelny základní školy. Od 1. 9. 2009 dopolední i odpolední svačiny připravuje školnice ve výdejně mateřské školy, kde v měsících červenec a srpen proběhla celková rekonstrukce.

Budova mateřské školy se nachází na vesnici a je obklopena krásnou uzavřenou zahradou. Školní zahrada je dostatečně vybavena pro venkovní využití. Děti zde mají dostatečně velký prostor pro hru i pohybové aktivity. V blízkosti mateřské školy se nachází velká louka, břízová alej a les.

Filozofie mateřské školy

Filozofií Mateřské školy v Obratani je rozvíjet samostatné a zdravě sebevědomé děti cestou přirozené výchovy, položit tak základy celoživotního vzdělávání všem dětem podle jejich možností, zájmů a potřeb, nadále rozvíjet péči o děti se specifickými vzdělávacími potřebami, děti zdravotně postižené a děti talentované.

7.2 Porovnání obou mateřských škol v přípravě dětí na zahájení školní docházky a spolupráce s rodiči a základní školou

Obě výše uvedené mateřské školy jsou si velice podobné, neboť obě spadají pod základní školu a počtem dětí jsou menší než mateřské školy ve městě.

Příprava na zahájení školní docházky je podobná a je tvořena podle RVP PV. Hrají tu však velkou roli finanční prostředky na běžné didaktické pomůcky a další potřebné materiály a prostředky k rozvíjení dětí, kterých má naše mateřská škola nedostatek na rozdíl od mateřské školy v Obratani. Mateřská škola Obrataň více spolupracuje se Základní školou Obrataň, pořádá společné akce, výlety, návštěvy divadel a kulturních akcí v obci, protože mají se základní školou a obcí dobré vztahy. Hlavním důvodem je velmi nízký počet dětí v základní škole. Spolupráce s rodiči je intenzivnější, což jim umožňují větší prostory mateřské školy.

Nedostatek finančních prostředků neohrožuje přípravu dětí na zahájení školní docházky, což vyplynulo i z výzkumu. Děti z obou mateřských škol jdou do školy dobře připraveny.

8. Rozvíjení dovedností podporujících přípravu dítěte na vstup do základní školy

Hrubá motorika – podporuje veškeré pohybové aktivity. Rozvíjíme je přirozeně při různých situacích: běhání, chůze, ranní cvičení, jóga, jízda na tříkolce, jízda na koloběžce, válení, ručkování, překonávání překážek, balancování na předmětech, trampolíně, hry s míčem.

Činnosti rozvíjející hrubou motoriku:

- *Chůze* – je základní pohybová dovednost
 - chůze vpřed, vzad, za sebou, vedle sebe, po schodech, vycházky, chůze stranou

Na zvířátka (hra) – chůze s našlapováním na špičky (kočka)

- chůze po hraně (opička)
- chůze rozkročmo (medvěd)

Kamarádi (hra) – chůze po třídě, když se potkáme, podáme si ruku a pozdravíme se

- *Běh* – je pohyb z místa v různém tempu, děti mu dávají přednost před chůzí

Hry – Na kočku a myš, Na medvěda, Na rybáře, Na mrazíka,...

- *Lezení* – po kolenou v podporu dřepmo

Hry – překážkové dráhy, Na zvířátka

- *Skoky* – výskoky na místě, výskoky místě s postupem vpřed, výskoky do výšky, skoky s rozběhem do dálky, skoky v dřepu, přeskoky z jedné nohy na druhou

Hry – překážkové dráhy, pobyt venku v přírodě – vycházky do lesa (přeskoky přes pařezy), švihadlo, Kameny v řece

- *Házení, chytání* – házet lze leccím – šišky v lese, hod na cíl, sněhové koule, míče

Hry – Kroužky - hod kroužkem na 5 číselně označených tyček

Panáček s velkou pusou – hod do otvoru

Obr a Paleček – podávání dvou různě velkých míčů po kruhu různým způsobem (nad hlavou, stranou, vepředu)

Jemná motorika – zaměřujeme se na obratnost rukou, uvolňování zápěstí a prstů. Hlavními činnostmi je manipulace s předměty. Čím jsou předměty menší, tím větší obratnost ruky vyžadují.

Činnosti rozvíjející jemnou motoriku:

- přebírání, navlékání korálek
- skládání korálkových mozaik
- třídění drobných předmětů
- sbírání korálek ze země
- stříhání papíru
- trhání papíru, mačkání
- sebeobsluha – zapínání knoflíků, zipu, zavazování tkaniček
- hry – mikádo, blechy, člověče nezlob se

Motorika mluvidel – dobrá pohyblivost mluvidel je důležitou podmínkou správné výslovnosti. Různá cvičení motoriky mluvidel – jazyka, rtů a zubů – nabízíme dětem formou her.

- Grimasy – napodobování obličejů
- Zvířátka – ještěrka (vysunování a zasunování jazyka)
 - zajíček (špulení rtů)
 - opička (jazyk do tváří)
 - koníček (jazyk o patro)
 - tygr (ceníme zuby)
- Na čertíka – blbblb
- Počítáme zoubky – jazykem přejíždíme po zubech

Grafomotorika – pozorujeme, zda dítě rádo kreslí a jaké má návyky při držení těla, postavení tužky při kreslení a psaní, úchop tužky, pohyblivost a uvolněnost zápěstí, plynulost a způsob vedení čar

- *Držení těla* – dítě by mělo mít židli tak vysokou, aby mělo loket ve stejné výšce jako deska stolu a nohy by měly být ohnuté do pravého úhlu s chodidly na podlaze. Hrudníkem by se nemělo opírat o stůl. Hlava je v prodloužené ose těla a je mírně skloněna.
- *Držení psacího náčiní* – dítě by mělo držet tužku špetkovým úchopem: tužka leží na prvním článku prostředníku, břicho palce přidržuje tužku z levé strany a ukazovák přidržuje tužku shora a není prohnutý. Ruka a prsty jsou uvolněny a nespírají křečovitě tužku.

- *Postavení ruky při kreslení a psaní* – konec ruky směřuje k rameni a svírají pravý úhel. Ruka je uvolněná a pohyb vychází z ramene a lokte.
- *Uvolnění ruky* – aby si děti uvolnily zápěstí a prsty, provádíme různá prstová cvičení s říkadly. Než začneme vypracovávat jakékoliv grafomotorické cviky, nejdříve si všichni tvary malujeme prstem ve vzduchu a pak na velkou plochu papíru na zemi nebo na tabuli. Tvary postupně zmenšujeme.

Prstová cvičení: Potkaly se dvě babičky

Tenhle medvěd dává med

Myšičky v komoře

Prsty běháme po ploše stolu, hrajeme na piano, na flétnu

Zápěstí: Malování ve vzduchu – jablíčko, sluníčko, velká kola

Kroužení – myšky mají ostré drápky a vykrajují kolečka v sýru

- *Plynulost a způsob vedení čar* – záleží na obratnosti motoriky a na uvolnění ruky i způsobu držení tužky. Sledujeme, zda jsou čáry jisté, zdali je dodržen správný směr, návaznost a vzdálenost jednotlivých čar.

Vizuomotorika – je koordinace mezi rukou a okem. Má vliv na každodenní činnosti, sebeobsluha, psaní, kreslení.

Činnosti rozvíjející vizuomotoriku:

Kudy vede stopa – dítě sleduje směr čáry a obtahuje ji

Vytečkované obrázky – plynule překresluje tahem

Zrakové vnímání

- rozlišení figury a pozadí
- rozlišování a detailů a polohy předmětů
- zraková analýza a syntéza
- vizuomotorická koordinace

Činnosti rozvíjející rozlišení figury a pozadí:

- hledání překrývajících se tvarů (písmena)
- hledání obrázků ve zmeti čar
- orientace v bludišti
- vnímání změn v oblečení panenky

Činnosti rozvíjející rozlišování detailů a polohy předmětů:

- poznávání jednoho otočeného předmětu mezi ostatními
- hledání stejného obrázku
- pexeso
- hledání shodných tvarů

Činnosti rozvíjející analýzu a syntézu:

- korálkové mozaiky, stavebnice
- skládání puzzlí

Činnosti rozvíjející zrakovou paměť:

- co se změnilo
- jaký předmět se ztratil
- co jsme viděli venku

Sluchové vnímání – významně podmiňuje úspěšnost nábviku čtenářských dovedností, proto se zaměřujeme na úroveň fonematického sluch. Rozvíjíme naslouchání, sluchovou diferenciaci, sluchovou analýzu a syntézu, sluchovou paměť, rozlišení figury a pozadí a vnímání rytmu.

Činnosti rozvíjející naslouchání:

- čtení pohádek a příběhů
- vyprávění pohádek
- rozhovory na dané téma
- poslech písniček

Činnosti rozvíjející sluchovou diferenciaci:

- Ptáčku, jak zpíváš – poznávání hlasů kamarádů
- Maják – Kdo volá?
- poznávání zvuků hudebních nástrojů

Činnosti rozvíjející sluchovou analýzu a syntézu:

- rozklad slov na slabiky

- hledání slov podle počtu slabik – které slovo je delší
- Porouchal se telefon – určování hlásky na začátku slova
- Hláška nás probouzí
- hledání obrázků – Najdi obrázek, který začíná na písmeno B

Činnosti rozvíjející sluchovou paměť:

- Balíme kufr – do kufru dáme každý jednu věc, každé další dítě opakuje a přidá (paměťový řetěz)
- Na vycházce jsme potkali...
- vyprávění pohádky podle poslechu
- říkadla, básničky, písničky

Činnosti rozvíjející rozlišování figury a pozadí:

- reagovat na smluvené slovo v čteném textu
- Všechno lítá, co peří má
- poznávání určitých hlasů v rozhovoru
- Na mláďata a maminky – poznávání zvuků zvířat

Činnosti rozvíjející rytmus:

- zpěv písní
- rytmizace s hudebními nástroji

Rozvíjení řečových dovedností – komunikační schopnosti v předškolním věku jsou završeny dlouhodobým zráním a učením, které je podmíněno motorikou, vnímáním a sociálním prostředím. U dětí se zaměřujeme na výslovnost, artikulační obratnost a plynulost řeči, rozumění řeči, slovní zásobu, vyjadřovací schopnosti a kulturu mluveného projevu.

- popis obrázku
- Co by se stalo, kdyby...
- tvoření protikladů – Jak je to opačně?
- přirovnání – Jaký je, jaký může být?
- básničky, říkadla
- hádanky

- vyprávění pohádek
- dramatizace příběhů
- tvoření vět podle obrázků (z 3 obrázků)
- hledání synonym – Řekni to jinak
- rozumění řeči – Udělej to, co říkám, Ukaž to, co popisuji
- Co sem patří – hledání co nejvíc slov, která patří k nadřazenému pojmu (ovoce, jablko, hruška)

Matematické představy

Cílem je zvládnout základy pro utváření matematických pojmů – porovnávání, řazení, třídění, vytvoření představy o množství, geometrické tvary, logické myšlení a porovnávání prostorových a časových pojmů.

Činnosti rozvíjející matematické představy:

- určování množství
- porovnávání množství
- Kde je více, méně, stejně?
- Korále – navlékání podle pokynů

9. Zpětná vazba na přípravu předškolních dětí od učitelů a rodičů

Tato část práce je výzkumná a je zpracována formou orientačního výzkumu pomocí dotazníků a metodou rozhovoru s rodiči předškolních dětí.

9.1 Metoda dotazníků

V této bakalářské práci byl použit strukturovaný dotazník. Byl anonymní, strukturovaný, určený pro učitele prvních stupňů základních škol.

9.1.1 Zadávání dotazníku

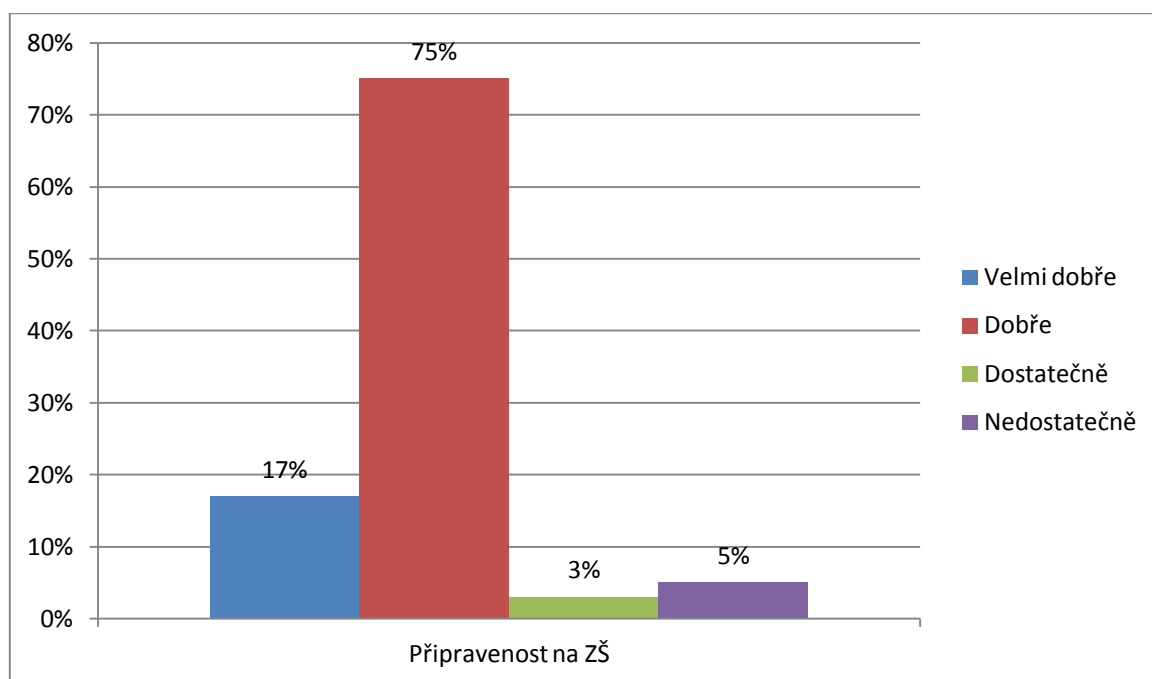
Při zadávání dotazníků byli osloveni učitelé a učitelky prvních stupňů základních škol v širokém okolí. Cílovou skupinou byli učitelé prvních tříd. Z rozdaných 80 dotazníků se jich vrátilo 60 vyplněných ve stanoveném časovém intervalu ze 12 různých škol.

9.1.2 Zpracování výsledků

Učitelé měli volbu možnosti svých odpovědí podle stupnice 1 – 5, kde se hodnotilo jako známkování ve škole: 1 – výborně, 2 – velmi dobře, 3 – dobře, 4 – dostatečně a 5 nedostatečně. A dále pak vypisovací otázky, kde odpovídali podle svého názoru. Jednotlivé odpovědi byly u každé otázky manuálně spočítány, vyjádřeny v procentuálním grafickém zobrazení. Grafy jsou vytvořeny vlastnoručně.

Otázka č. 1 – Jak vnímáte obecně připravenost dětí do ZŠ přicházejících z MŠ?

Graf 1: Obecná připravenost dětí na ZŠ

Zdroj: vlastní zdroj

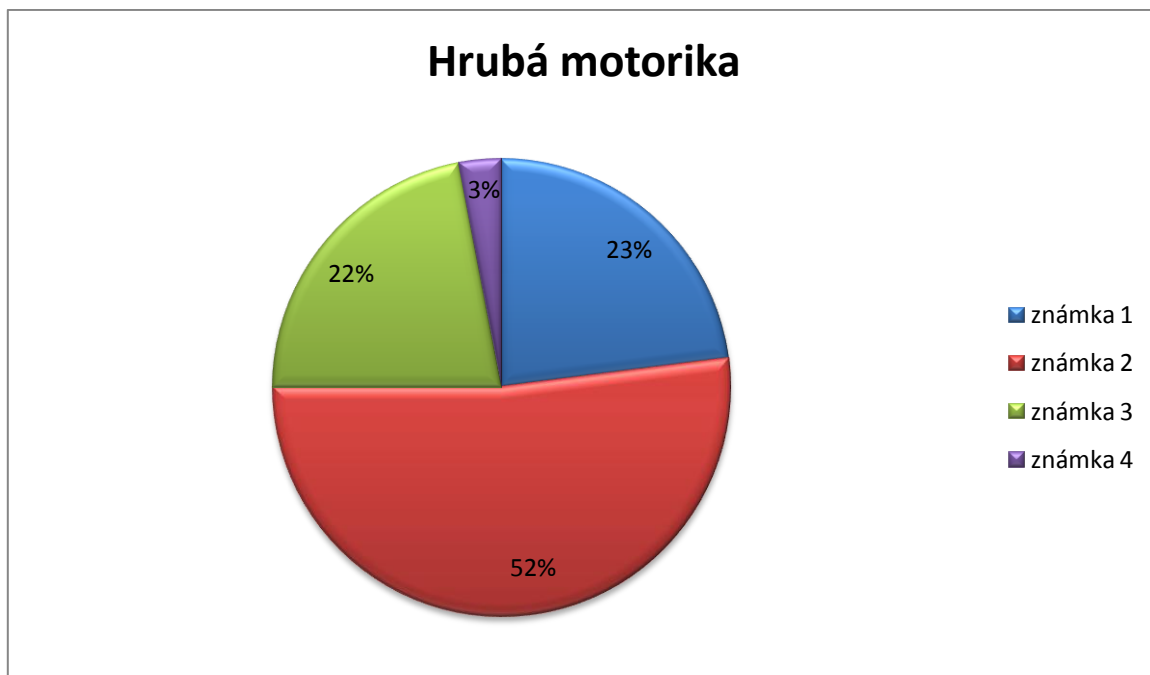
Interpretace výsledků:

Na grafu č. 1 – Jak vnímáte obecně připravenost dětí do ZŠ přicházejících z MŠ, odpovědělo 75% učitelů, že děti chodí do ZŠ dobře připraveny. 17% vnímá připravenost dětí jako velmi dobrou a zbytek respondentů označilo přípravu jako dostatečnou až nedostatečnou.

Otázka č. 2 – Na jaké úrovni jsou specificky připraveny děti v motorické oblasti?

a) hrubá motorika (obratnost při pohybových hrách)

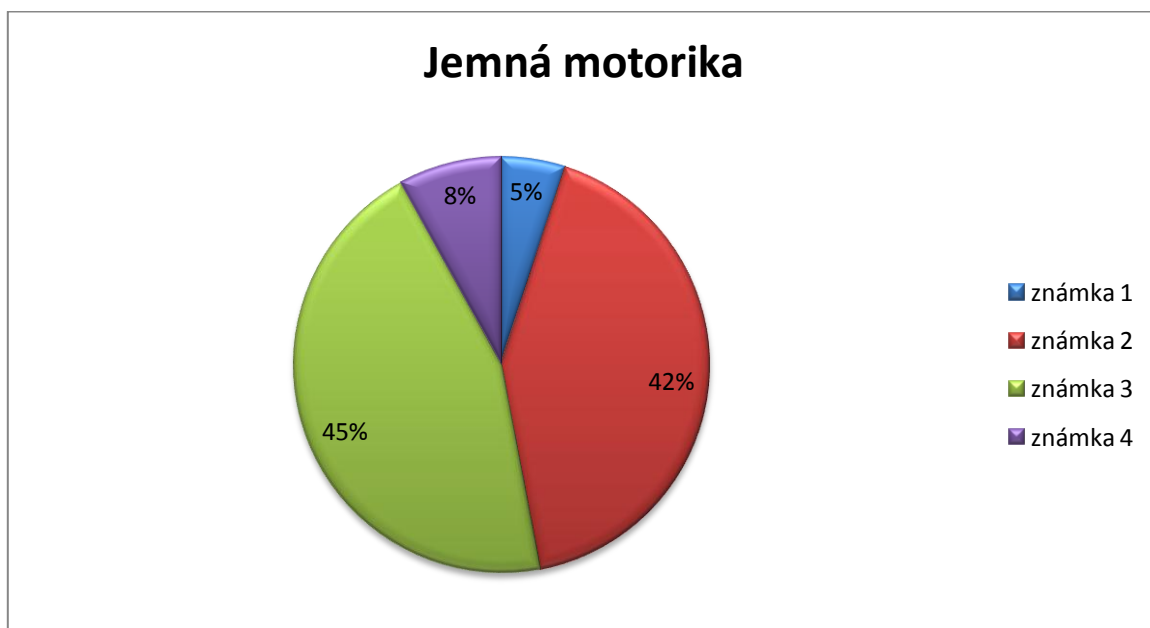
Graf 2: Připravenost dětí v oblasti hrubé motoriky

Zdroj: graf vlastní

b) jemná motorika (zručnost při pracovní činnosti)

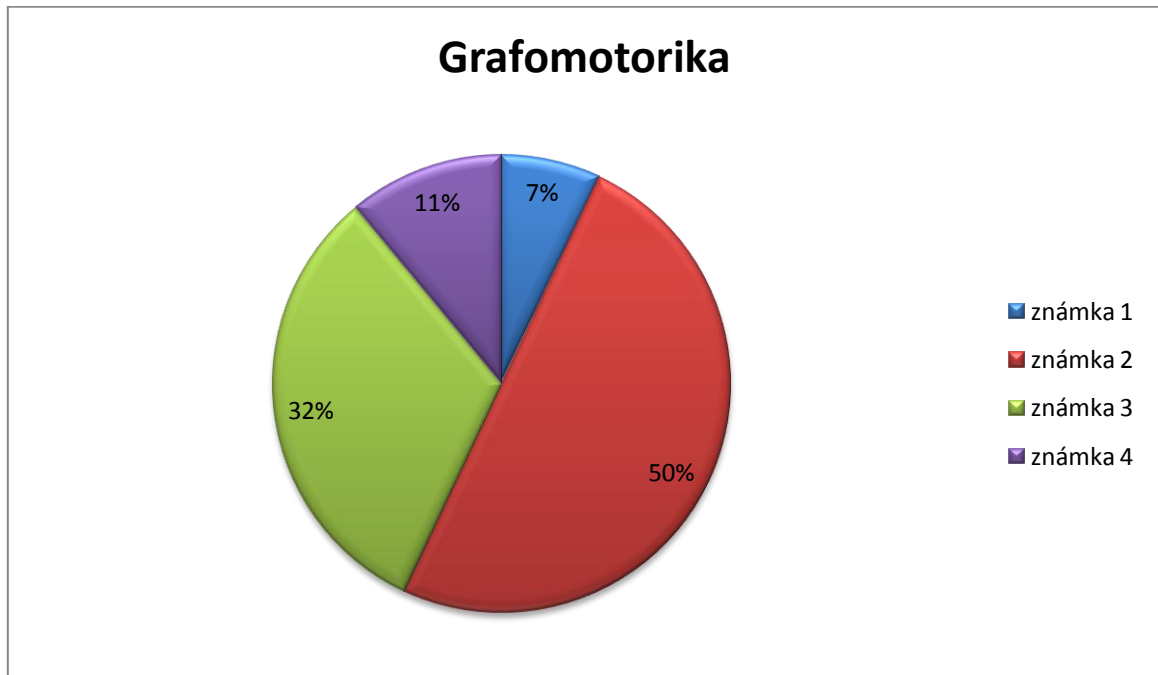
Graf 3: Připravenost dětí v oblasti jemné motoriky

Zdroj: vlastní zdroj

c) grafomotorika

Graf 4: Přípravenost dětí v oblasti grafomotoriky

Zdroj: vlastní zdroj

Interpretace výsledků:

Grafy věnované otázce č. 2 – Na jaké úrovni jsou specificky připraveny děti v motorické obratnosti:

Otázka byla rozdělena na tři části – hrubá motorika, jemná motorika a grafomotorika. V hrubé motorice (obratnost při pohybových hrách) hodnotily učitelky v 52% jako velmi dobrou, v 23% jako výbornou, 22% hodnotilo jako dobrou a 3% jako dostatečnou.

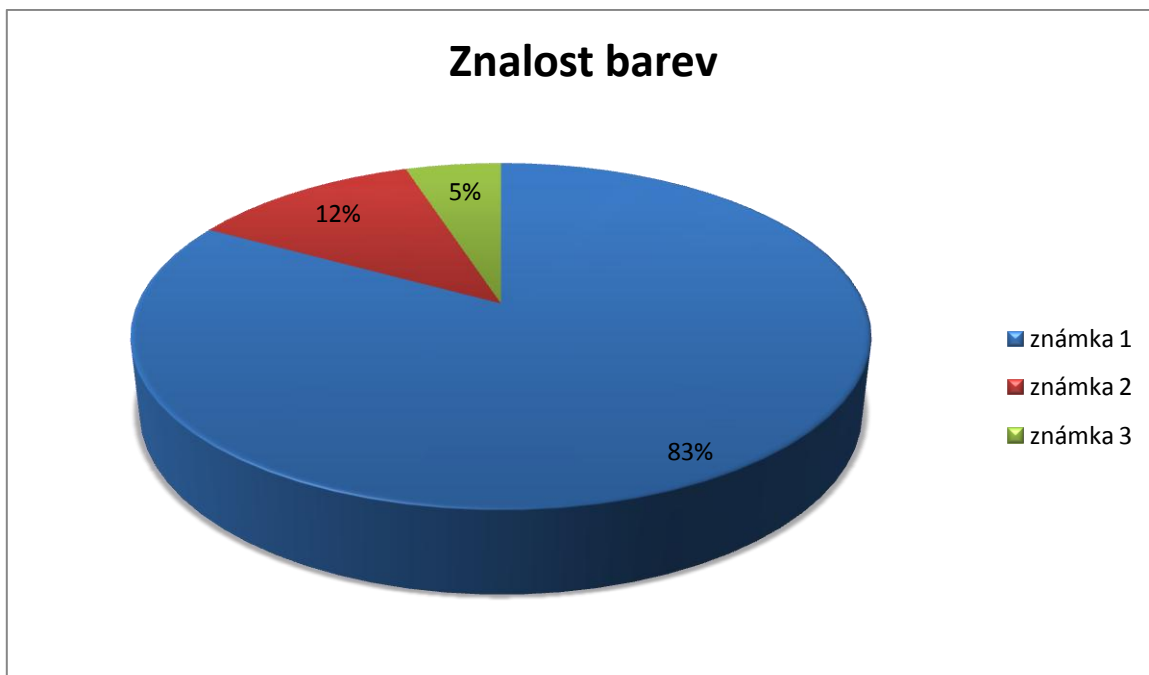
Jemnou motoriku (zručnost při pracovní činnosti) hodnotili učitelé v 45% dobře, 42% hodnotilo jako velmi dobrou a 8% dostatečnou úroveň připravenosti.

Grafomotorika (ovládání práce s tužkou a psacími potřebami) byla v 50% vyhodnocena na velmi dobré úrovni, 32% zhodnotilo jako dobrou a 11% jako dostatečnou úroveň.

Otázka č. 3 – Na jaké úrovni jsou připraveny děti v oblasti rozumového vývoje?

a) znalost barev

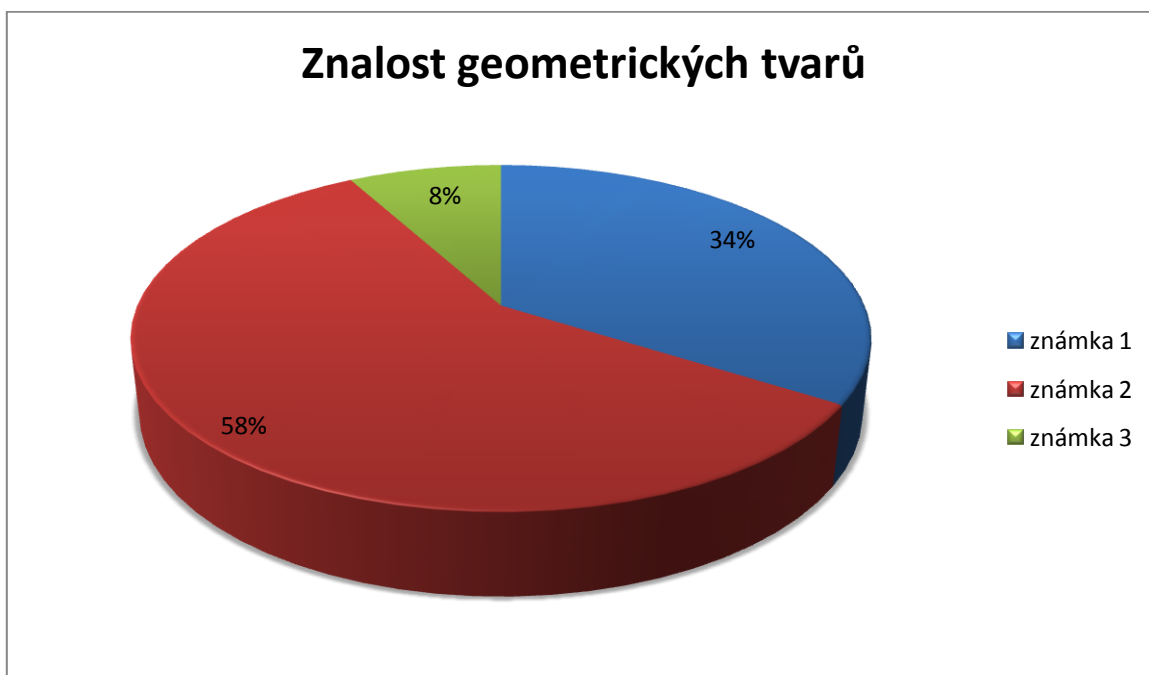
Graf 5: Připravenost dětí v oblasti znalosti barev

Zdroj: vlastní zdroj

b) znalost a pojmenování geometrických tvarů

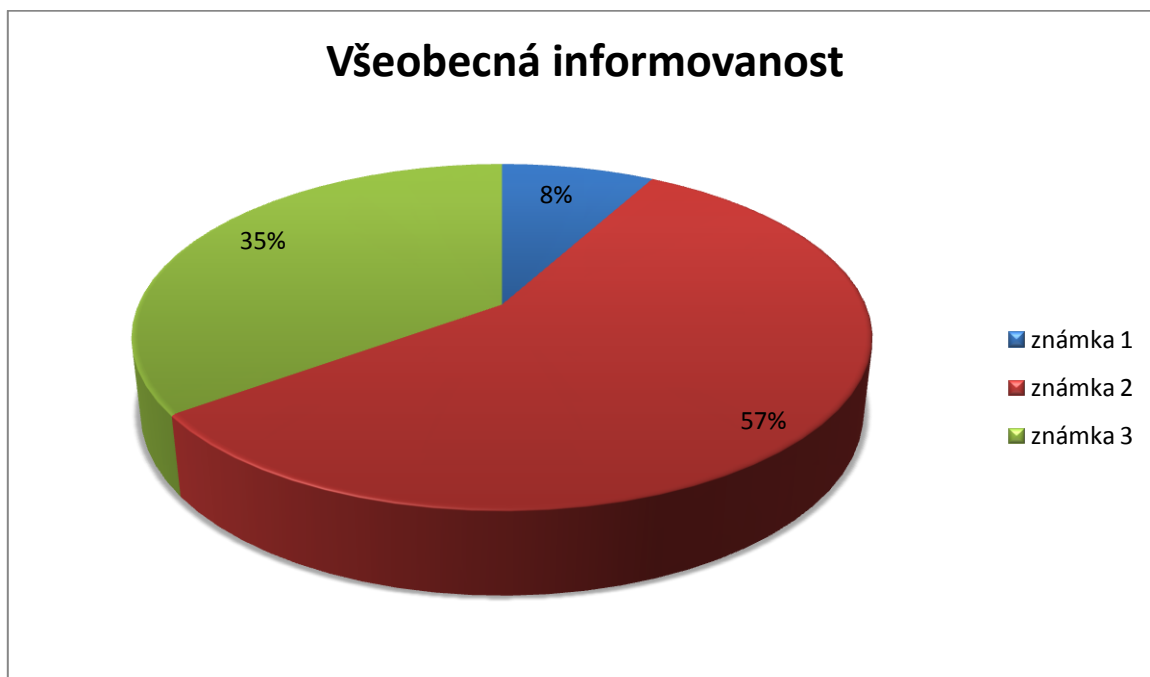
Graf 6: Připravenost dětí ve znalosti a pojmenování geometrických tvarů

Zdroj: vlastní zdroj

c) všeobecná informovanost

Graf 7: Všeobecná informovanost u dětí

Zdroj: vlastní zdroj

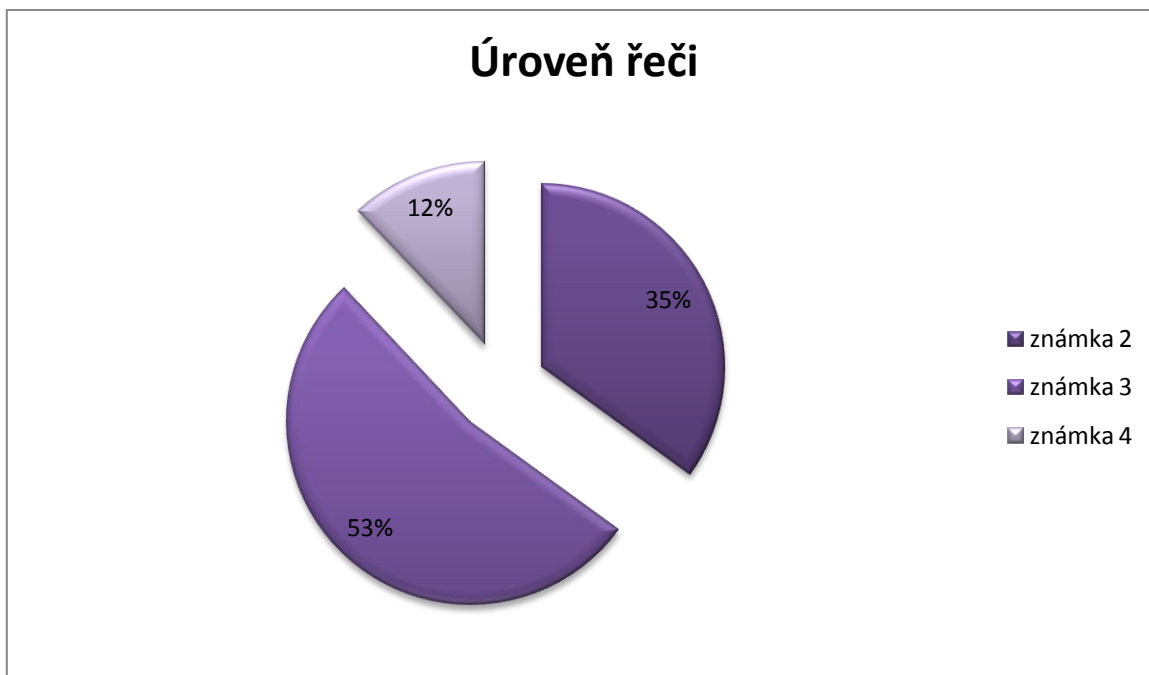
Interpretace výsledků:

Grafy věnované otázce č. 3 – Na jaké úrovni jsou připraveny děti v oblasti rozumového vývoje: Otázka byla rozdělena na 3 části. V prvním grafu je zakresleno, jak paní učitelky hodnotily znalost barev u dětí, které přichází do první třídy. 83% tázaných odpovědělo, že znalost barev je na výborné úrovni, 12% odpovědělo, že znalost barev je velmi dobrá a 5% tázaných určilo znalost barev jako dobrou. V dalším grafu je znázorněna znalost geometrických tvarů. 58% dětí zná tvary velmi dobře, 34% dětí má výbornou znalost geometrických tvarů a 8% má znalost dobrou. Na otázku, jaká je všeobecná informovanost dětí, odpovídaly paní učitelky, že 57% má velmi dobrou všeobecnou informovanost, 35% dobrou informovanost a 8% výbornou všeobecnou informovanost.

Otázka č. 4 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v jazykové oblasti?

a) úroveň řeči

Graf 8: Připravenost dětí v oblasti úrovně řeči

Zdroj: vlastní zdroj

b) slovní zásoba

Graf 9: Připravenost dětí ve znalosti slovní zásoby

Zdroj: vlastní zdroj

c) vyjadřovací schopnosti

Graf 10: Vyjadřovací schopnosti

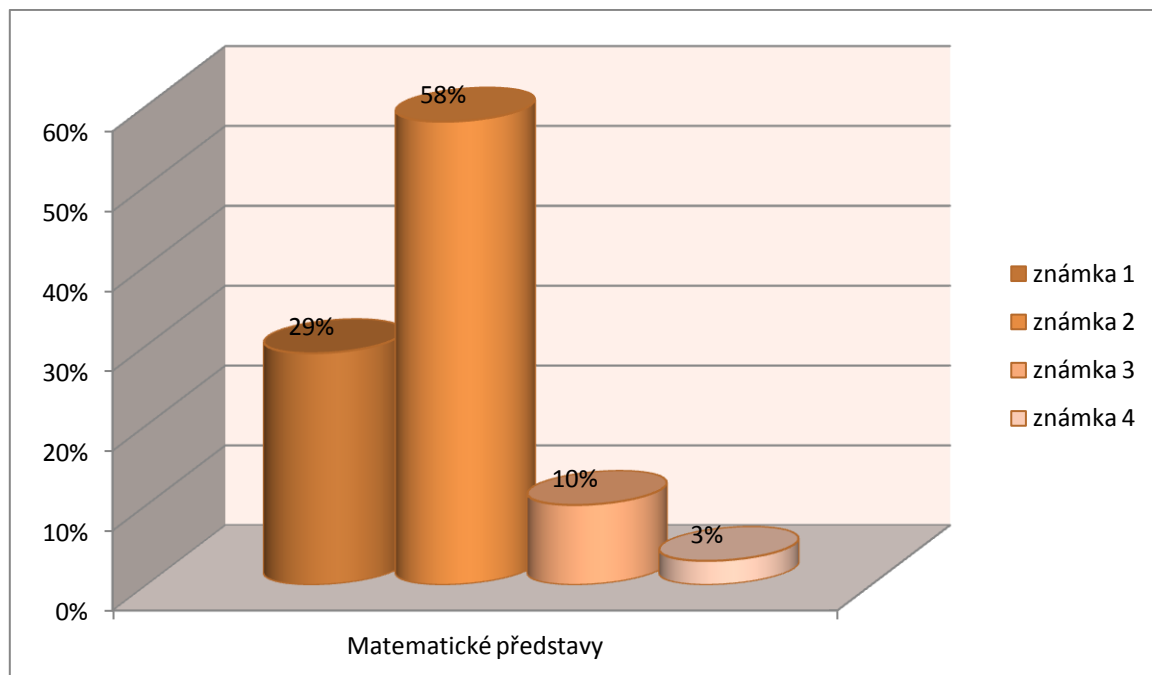
Zdroj: vlastní zdroj

Interpretace výsledků:

Grafy věnované otázce č. 4 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v jazykové oblasti? Otázka byla rozdělena na 3 části, které se týkají úrovně řeči, slovní zásoby a vyjadřovacích schopností. V prvním grafu určilo 53% dotazovaných učitelek, že úroveň řeči je dobrá, 35% označilo úroveň řeči za velmi dobrou a 12% za dostatečnou. V druhém grafu je znázorněna znalost slovní zásoby, kde 45% označilo slovní zásobu za velmi dobrou, 42% za dobrou, 10% za dostatečnou a 3% dotazovaných odpovědělo, že slovní zásoba u dětí jdoucích do první třídy je výborná. Třetí graf je věnovaný vyjadřovacím schopnostem. 44% dotazovaných učitelek určilo vyjadřovací schopnosti jako velmi dobré, 38% označilo schopnosti jako dobré a 18% jako dostatečné.

Otázka č. 5 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti matematických představ?

Graf 11: Připravenost dětí v oblasti matematických představ

Zdroj: vlastní zdroj

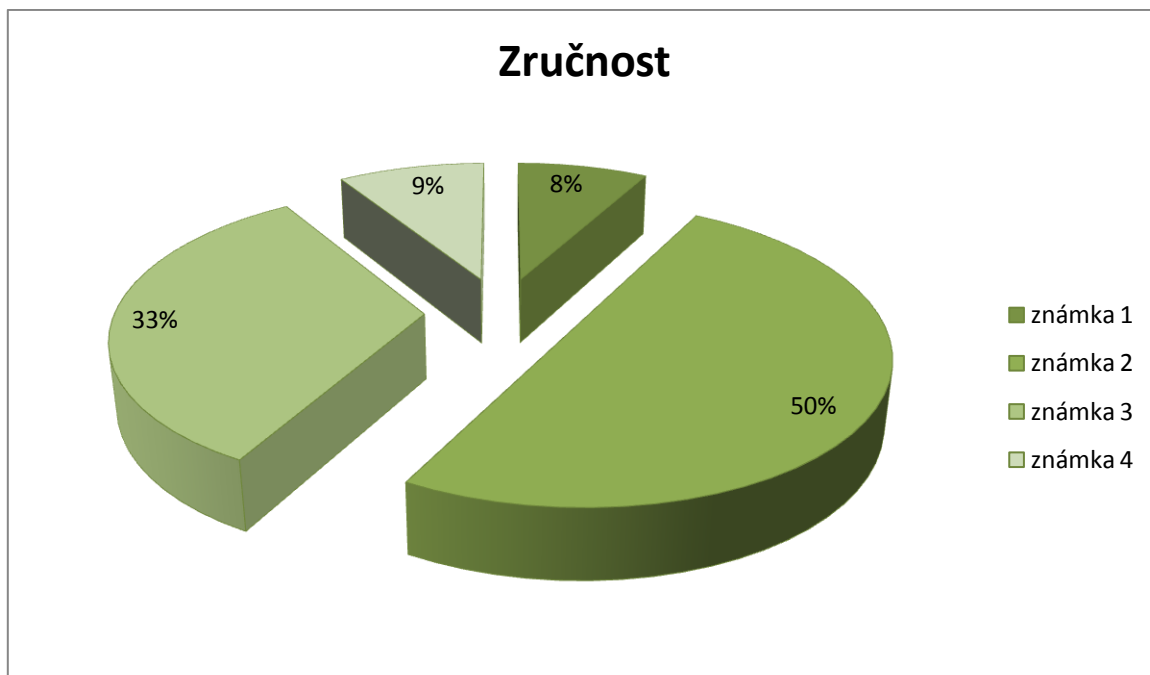
Interpretace výsledků:

Otázka č. 5 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti matematických představ, odpovědělo 58% dotazovaných, že matematické představy jsou velmi dobré, 29% označilo matematické představy jako výborné, 10% je označilo jako dobré a 3% jako dostatečné.

Otázka č. 6 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti pracovního rozvoje?

a) zručnost

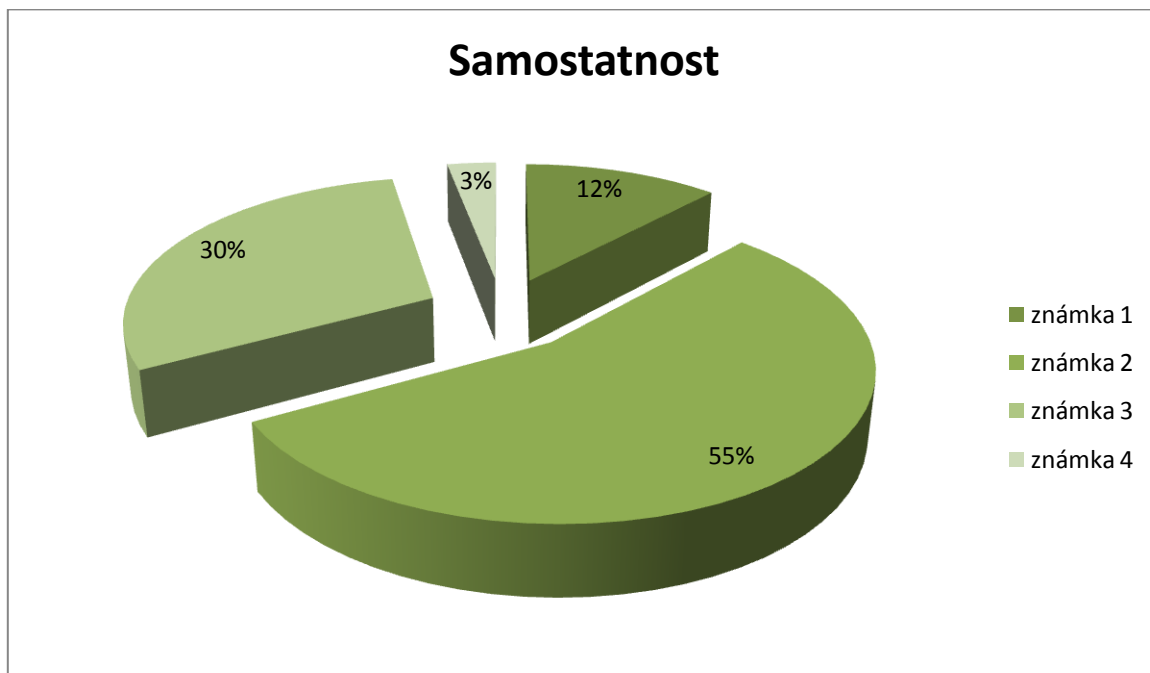
Graf 12: Připravenost dětí v oblasti pracovního rozvoje - zručnost

Zdroj: vlastní zdroj

b) samostatnost

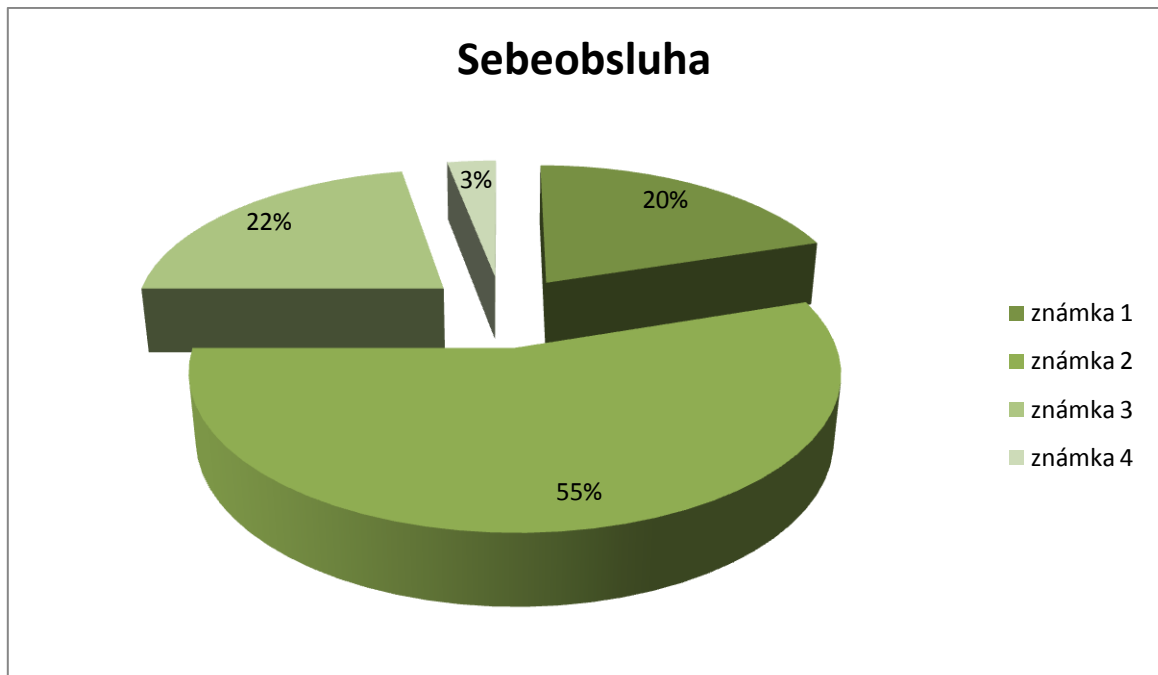
Graf 13: Připravenost dětí v oblasti pracovního rozvoje - samostatnost

Zdroj: vlastní zdroj

c) sebeobsluha

Graf 14: Připravenost dětí v oblasti pracovního rozvoje - sebeobsluha

Zdroj: vlastní zdroj

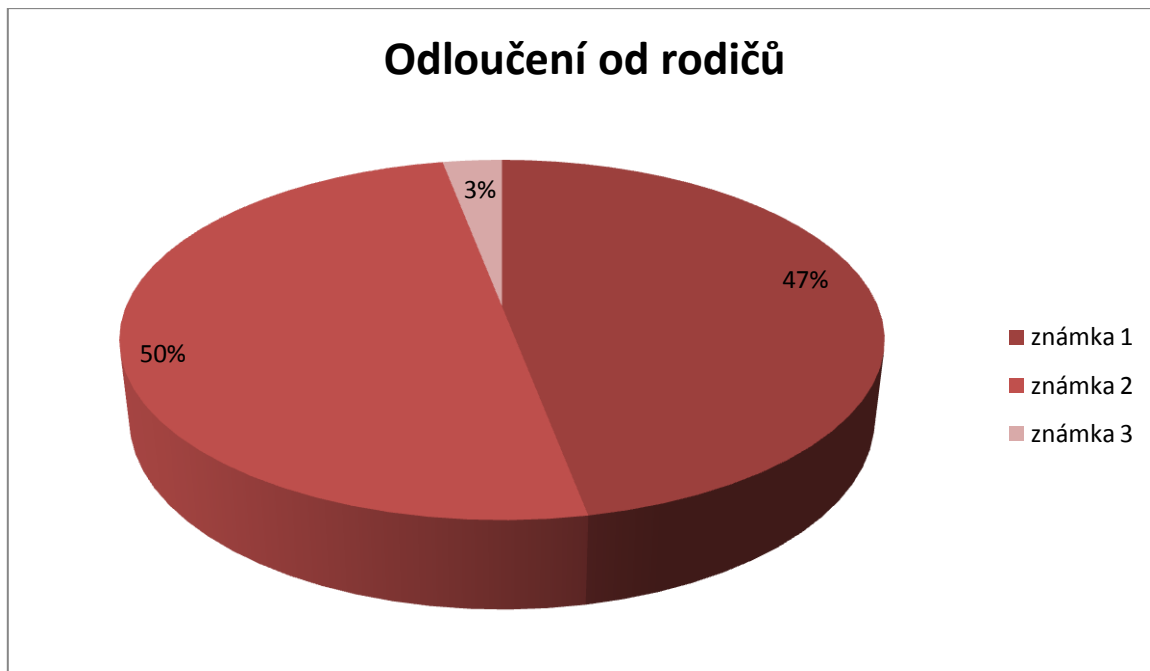
Interpretace výsledků:

Otázka č. 6 - Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti pracovního rozvoje? První graf znázorňuje zručnost dětí, přicházejících do první třídy. 50% dotazovaných určilo zručnost jako velmi dobrou, 33% jako dobrou, 9% by označilo zručnost známkou dostatečně a 8% výborně. V druhém grafu odpovídaly učitelky na otázku, jestli jsou děti samostatné? 55% označilo samostatnost dětí jako velmi dobrou, 30% jako dobrou, 12% odpovědělo, že samostatnost je výborná a 3% ji označila jako dostatečnou. V poslední grafu je znázorněna sebeobsluha dětí. 55% učitelek ji označilo jako velmi dobrou, 22% jako dobrou, 20% výbornou a 3% jako dostatečnou.

Otázka č. 7 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti emočního a citového vývoje?

a) odloučení od rodičů

Graf 15: Připravenost dětí v oblasti emočního a citového vývoje – odloučení od rodičů

Zdroj: vlastní zdroj

b) spolupráce s kolektivem

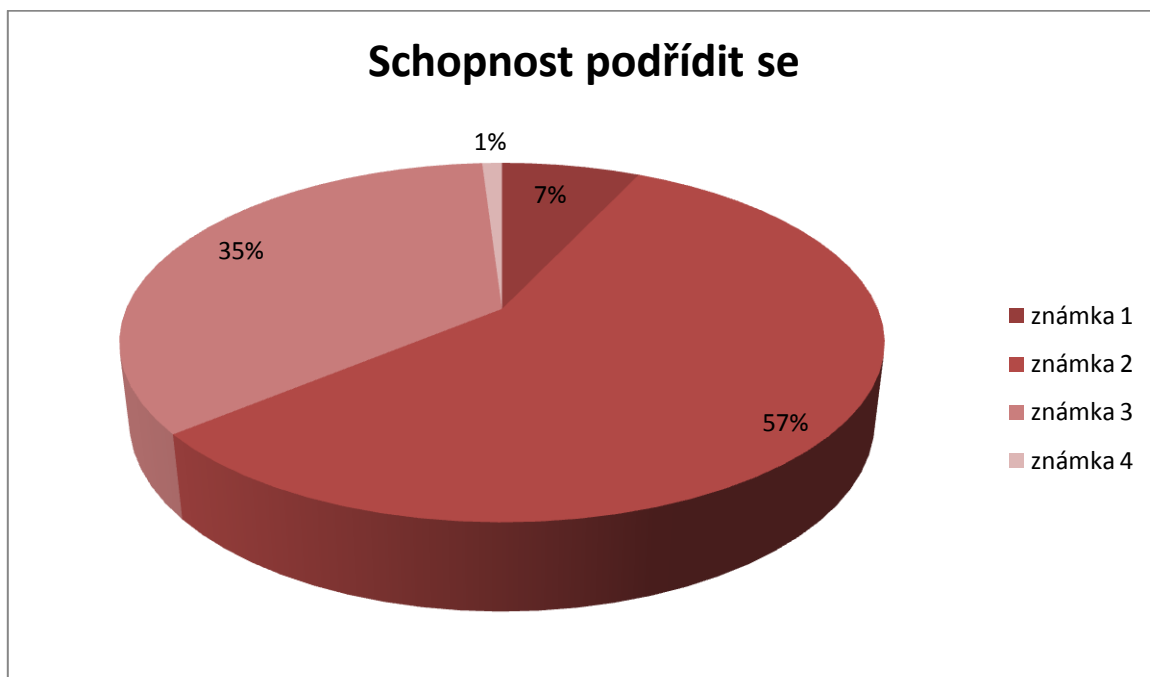
Graf 16: Připravenost dětí v oblasti emočního a citového vývoje – spolupráce s kolektivem

Zdroj: vlastní zdroj

c) schopnost se podřídít

Graf 17: Připravenost dětí v oblasti emočního a citového vývoje – schopnost podřídít se

Zdroj: vlastní zdroj

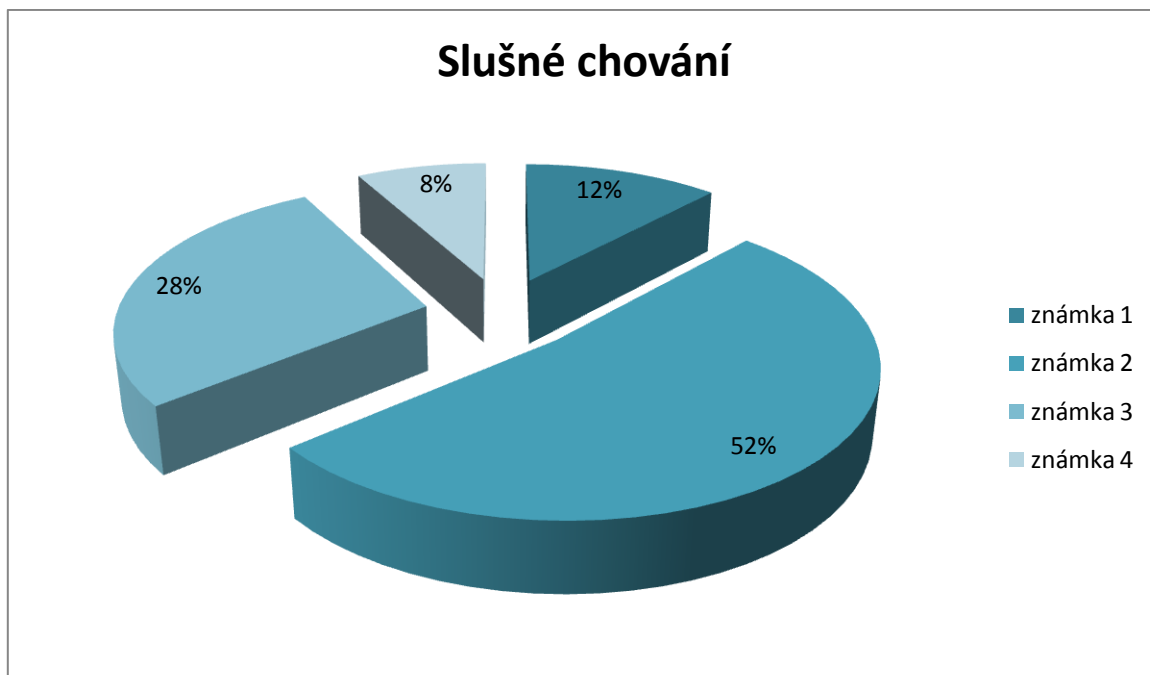
Interpretace výsledků:

Otázka č. 7 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti emočního a citového vývoje byla rozdělena na tři části. Dotazovala jsem se, co si paní učitelky myslí o odloučení dětí od rodičů, jak děti spolupracují s kolektivem a jestli se umí podřídít. Na otázku odloučení od rodičů odpovědělo 50% dotazovaných, že děti to zvládají velmi dobře, 47% ohodnotila výborně a 3% známkou dobře. Na otázku jak děti spolupracují v kolektivu, tak 80% by ohodnotilo známkou velmi dobře, 38% dobře a 12% výborně. V otázce, jestli se děti umí podřídít, 57% volilo známku velmi dobře, 35% dotazovaných zvolilo známku dobře, 7% výborně a 1% zvolilo známku dostatečně.

Otázka č. 8 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti sociálního vývoje

a) slušné chování

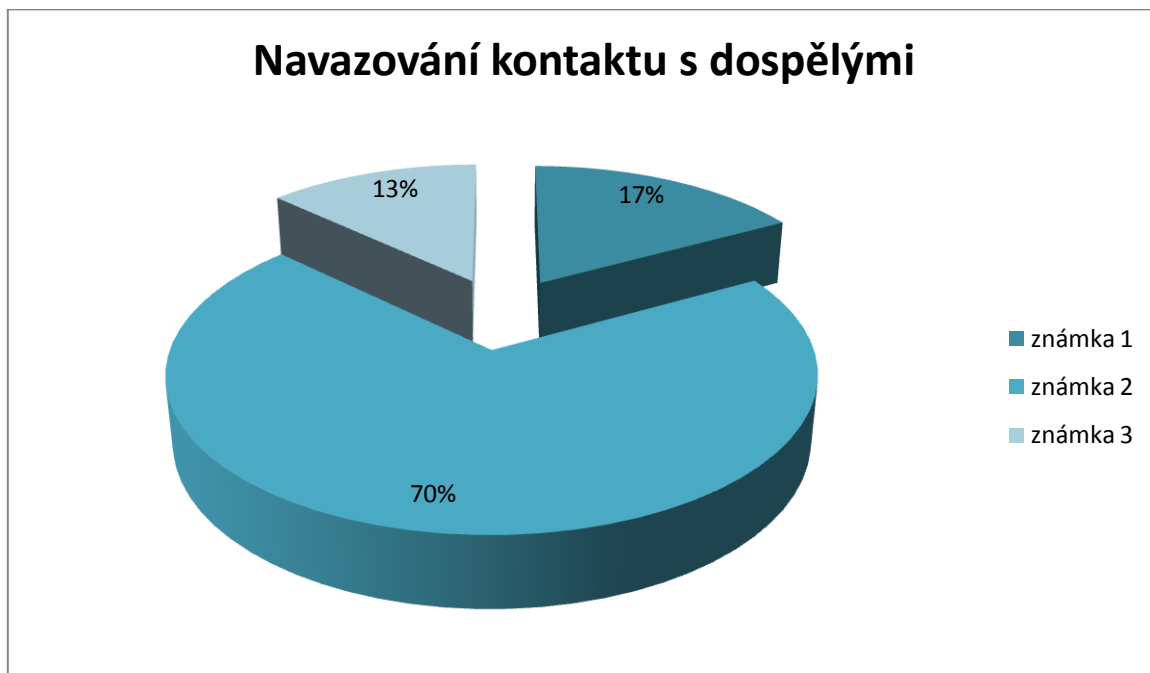
Graf 18: Připravenost dětí v oblasti sociálního vývoje – slušné chování

Zdroj: vlastní zdroj

b) navazování kontaktu s dospělými

Graf 19: Připravenost dětí v oblasti sociálního vývoje – navazování kontaktu s dospělými

Zdroj: vlastní zdroj

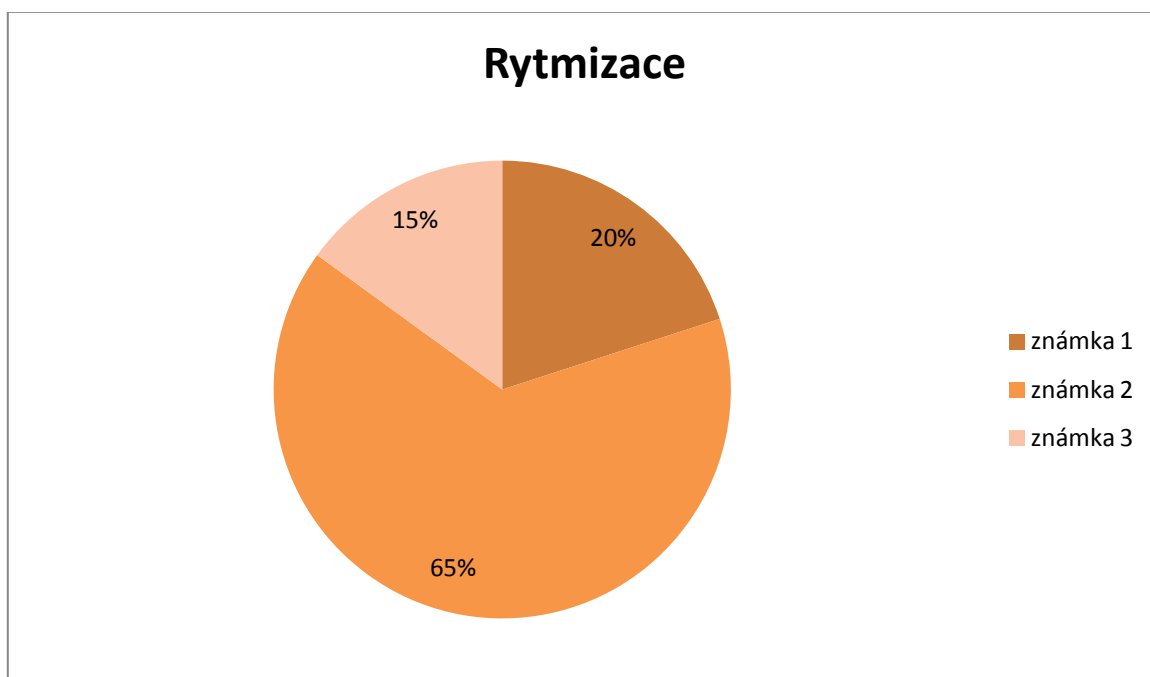
Interpretace výsledků:

Otázka č. 8 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti sociálního vývoje, byla rozdělena na dvě části, jestli jsou děti slušně vychované a jestli umí navazovat kontakty s dospělými. Otázku slušné chování by 52% dotázaných ohodnotilo známkou velmi dobře, 28% ohodnotilo známkou dobře, 12% výborně a 8% dostatečně. Na druhou otázku týkající se navazování kontaktů s dospělými, ohodnotilo 70% známkou velmi dobře, 17% výborně a 13% dobře.

Otázka č. 9 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti estetického rozvoje (hudební projev)?

a) rytmicizace

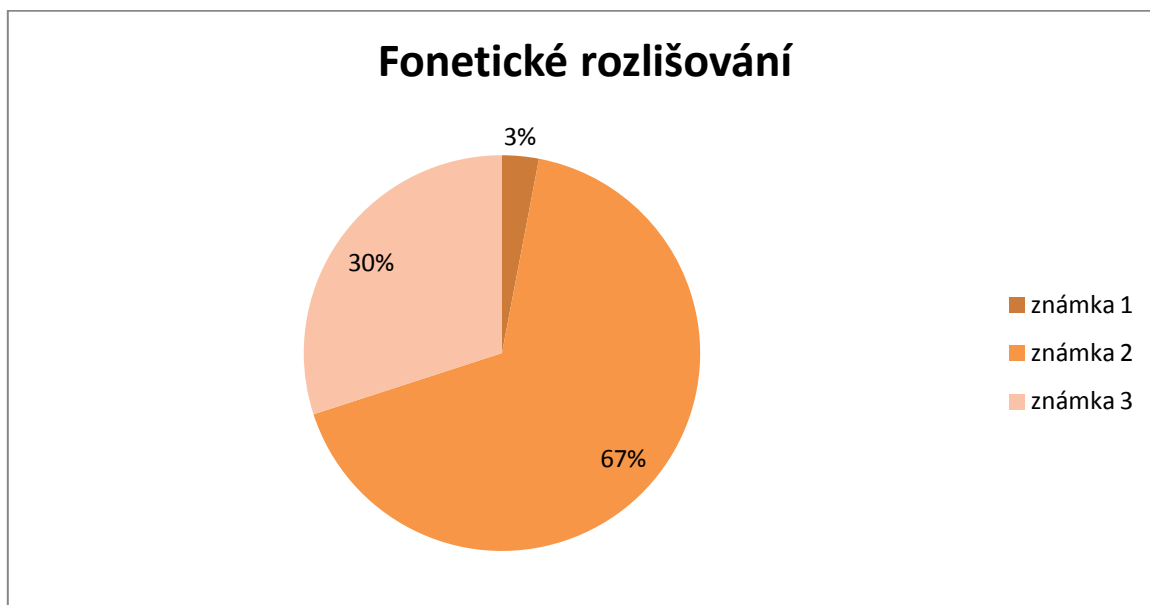
Graf 20: Připravenost dětí v oblasti estetického rozvoje - rytmicizace

Zdroj: vlastní zdroj

b) fonetické rozlišování

Graf 21: Přípravenost dětí v oblasti estetického vývoje – fonetické rozlišování

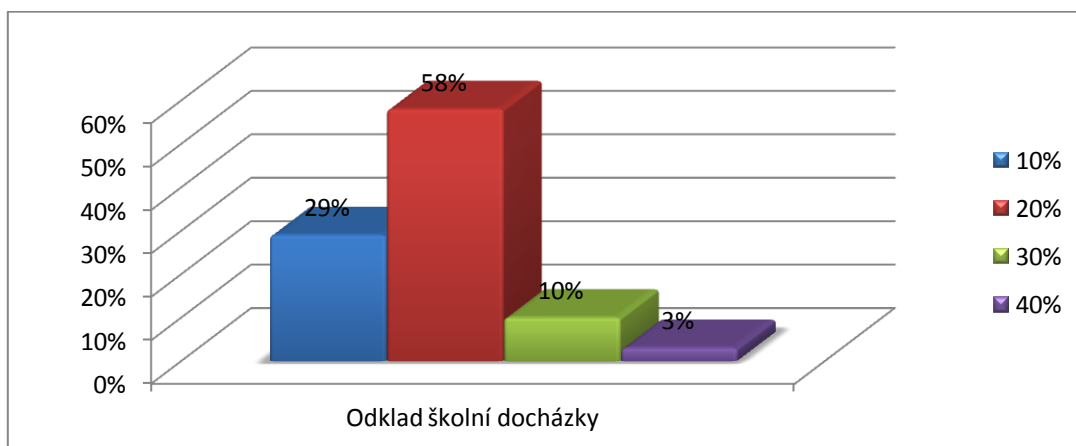
Zdroj: vlastní zdroj

Interpretace výsledků:

Otázka č. 9 – Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti sociálního vývoje, byla rozdělena na dvě části: rytmizace a fonetické rozlišování. Otázku týkající se rytmizace ohodnotilo 65% známkou velmi dobře, 20% výborně a 15% dobře. Fonetické rozlišování ohodnotilo 67% dotazovaných známkou velmi dobře, 30% známkou dobře a 3% výborně.

Otázka č. 10 – Pro jaké množství dětí žádají rodiče odklad školní docházky?

Graf 22: Odklad školní docházky

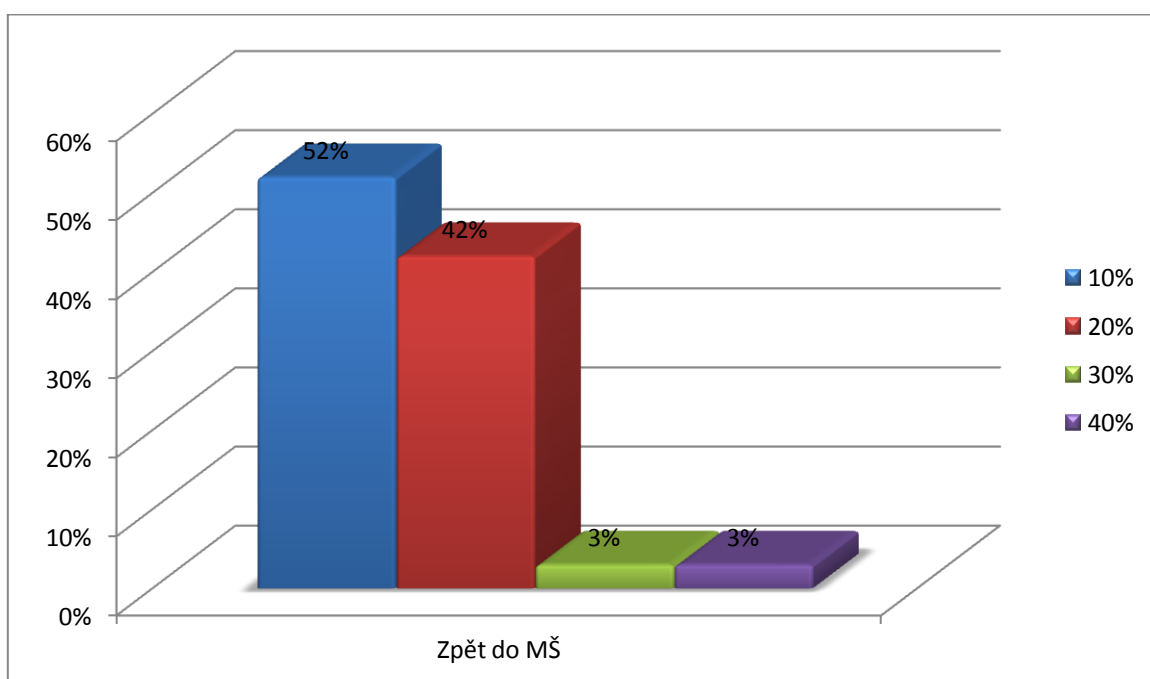
Zdroj: vlastní zdroj

Interpretace výsledků:

Na otázku týkající se odkladu školní docházky, 58% dotazovaných odpovědělo, že rodiče žádají pro 20% předškolních dětí odklad školní docházky, 29% učitelů určilo, že odklad školní docházky je deseti procentní, 10% si myslí, že rodiče žádají odklad školní docházky pro 30% předškolních dětí a 3% odpovědělo, že rodiče žádají o odklad pro 40% předškolních dětí.

Otázka č. 11 – Jaké množství dětí se vrací z 1. třídy zpět do MŠ pro nezvládnutí učiva?

Graf 23: Odchod zpět do MŠ

Zdroj: vlastní zdroj

Interpretace výsledků:

Na otázku, jaké množství dětí se vrací z první třídy zpět do mateřské školy pro nezvládnutí učiva, odpovědělo 52% dotazovaných učitelů, že se nevrací nikdo. 42% učitelů určilo odpověď 10%, a po 3% určili i odpověď, že se vrací zpátky v 20%, a ve 30% případech.

Otázka č. 12 – Na co by se měla více zaměřit MŠ v přípravě dětí na ZŠ?

Tabulka 1: Příprava dětí na ZŠ

Počet odpovědí	Zaměření
35	Rozvoj řeči a slovní zásoby + výslovnost
30	Držení tužky + grafomotorika
15	Jemná motorika
7	Sebeobsluha
7	Vyjadřovací schopnosti + komunikace
5	Matematické představy

Zdroj: vlastní tabulka

Případy uvedené v tabulce se nejvíce opakovaly a měly nejvíce shodných odpovědí. Mezi další odpovědi patřilo: zaměřit se na práci podle pokynů (děti ve škole mnohdy nezvládají), učit děti samostatnosti, logopedická prevence, učit děti udržet pozornost a zaměřit se na kázeň v prostředí mateřské školy.

Otázka č. 13 – Na co by se měli zaměřit rodiče v přípravě dětí na základní školu?

Tabulka 2: Domácí příprava na ZŠ

Počet odpovědí	Zaměření
22	Pravidla slušného chování
17	Správná výslovnost + logopedie
16	Sebeobsluha
16	Řeč + slovní zásoba
12	Komunikace s dětmi
11	Samostatnost
10	Číst dětem pohádky
7	Grafomotorika
5	Kázeň
5	Učit děti poslouchat

Zdroj: vlastní tabulka

Vyhodnocení výsledků:

Na dotazníky odpovídaly paní učitelky ze 12 různých škol z Jihočeského kraje a kraje Vysočina. Polovina zúčastněných škol byla z menších vesnických škol, které navštěvují děti z vesnických mateřských škol. Dotazníky, které byly právě z malých škol, dopadly v hodnocení lépe, než ze škol městských. Děti byly lépe hodnoceny ve všech oblastech, které rozvíjejí dané dovednosti v mateřské škole. Z těchto odpovědí můžeme usoudit, že děti z vesnických mateřských škol jsou lépe připraveny na základní školu. Podle

mého názoru a dosavadních zkušeností je to způsobeno nižšími počty ve třídách, a díky tomu se mohou učitelky více věnovat dětem.

9.2 Metoda rozhovoru

Jako další výzkumnou metodu jsem použila metodu rozhovoru, kde jsem se zaměřila na rodiče budoucích školáků. Vybírala jsem si záměrně děti na nestejně úrovni vědomostí a dovedností. Do rozhovoru jsem zapojila 5 maminek, které byly ochotné odpovídat na předem připravené otázky pomocí jednoduchých odpovědí. Odpovědi jsem zaznamenala do tabulky a slovní odpovědi jsem vypsala pod tabulku.

Otázky rozhovoru:

- 1) Čtete dětem pohádky?
- 2) Vedete dítě k tomu, aby si po sobě uklízelo hračky?
- 3) Plní vaše dítě drobné domácí úkony v domácnosti? A jaké?
- 4) Vedete dítě k samostatnému oblékání?
- 5) Učíte své děti poděkovat, poprosit, pozdravit?
- 6) Učíte dítě, aby se soustředilo na danou činnost?
- 7) Říkáte si společně s dítětem říkadla a básničky?
- 8) Zpíváte si se svým dítětem?
- 9) Kreslíte, malujete, stříháte?
- 10) Vedete dítě k tomu, aby pozorovalo změny v okolí?
- 11) Reaguje dobře na pokyny?
- 12) Je dítě zvyklé z domova na nějaká pravidla?
- 13) Věnujete přípravě na školu zvláštní pozornost?
- 14) Využili jste někdy konzultace v poradně?
- 15) Myslíte si, že příprava na školu v mateřské škole je dostatečná?
- 16) Pokud ne, co navrhuje, jaké máte připomínky?
- 17) Těší se vaše dítě do 1. třídy?
- 18) Předpokládáte, že bude vaše dítě ve škole úspěšné?

Odpovědi na otázky:

Tabulka 3: Odpovědi na otázky v rozhovoru

Otázka	Nikola	Žaneta	Andrea	Denisa	Ema
1	ANO	NE	ANO	ANO	ANO
2	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
3	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
4	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
5	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
6	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
7	NE	ANO	ANO	NE	ANO
8	NE	NE	ANO	ANO	ANO
9	ANO	NE	ANO	ANO	ANO
10	ANO	NE	ANO	ANO	ANO
11	ANO	NE	NE	ANO	ANO
12	ANO	NE	NE	ANO	ANO
13	NE	NE	NE	ANO	NE
14	NE	NE	NE	ANO	NE
16	ANO	NE	ANO	ANO	NE
17	ANO	NE	ANO	ANO	ANO
18	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO

Zdroj: tabulka vlastní

Vypisovací otázky:

Otázka č. 3 - Jaké úkoly plní dítě v domácnosti?

Nikola: Nikola pomáhá při utírání nádobí a snažíme se ji vést k pořádku.

Žaneta: Uklízí si po sobě hračky.

Andrea: Pomáhá mamince při menším úklidu a rovná prádlo, uklízí si hračky v dětském pokoji.

Denisa: Venčí pravidelně psa. Když je potřeba, pohlídá mladší sestru a uklízí si pokojík.

Ema: Pomáhá věšet prádlo, vyndává z myčky nádobí a uklízí si po sobě hračky.

Otázka č. 15 – Myslíte si, že příprava na školu je dostatečná?

Všechny dotazované odpověděly ano, ale některé měly menší výhrady například k procvičování grafomotoriky a požadovaly, abychom používaly předtištěné písanky k procvičování písmen, což nedoporučují učitelky prvních tříd.

Vyhodnocení rozhovorů:

Z rozhovoru s rodiči vyplynulo to, že vidí své děti velmi pozitivně, někdy je ani dostatečně neznají a nadhodnocují je. Nechtějí si připustit, že jejich děti nejsou takové,

jaké je sami vidí. Zvláštní přípravě na školu nevěnují velkou pozornost, a spoléhají na to, co se naučí v mateřské škole.

III. Závěr

Cílem mé práce bylo ukázat přípravu dětí na zahájení školní docházky v naší mateřské škole a jiné mateřské škole, s důrazem na spolupráci s rodiči a se základní školou. Dále zjistit, jak hodnotí školní připravenost dětí z mateřských škol učitelé prvního stupně základních škol a jaký pohled mají na přípravu dětí v mateřské škole na vstup do základní školy rodiče.

V práci je uvedeno, jak v naší Mateřské škole v Choustníku rozvíjíme jednotlivé dovednosti podporující přípravu dětí na vstup do základní školy a ukázky činností, které děti rozvíjejí.

Uvádím porovnání dvou vybraných mateřských škol a jejich spolupráci s rodiči a se základní školou.

Pomocí kvantitativního výzkumu – metodou dotazníků a rozhovorů jsem zjišťovala zpětnou vazbu na přípravu předškolních dětí od učitelů a rodičů.

U metody dotazníků byli dotazováni učitelé prvního stupně dvanácti základních škol z Jihočeského kraje a kraje Vysočina. Hodnotili známkou 1 – 5 připravenost dětí v oblastech motorické obratnosti, rozumového vývoje, matematických představ, pracovního rozvoje, jazykové oblasti, v oblasti emočního a citového vývoje, sociálního vývoje a estetického rozvoje. K jejich ověření jsem si stanovila tři předpoklady.

Cílem prvního předpokladu bylo, že nejslabší oblastí školní zralosti dětí je úroveň řeči a chování. Tento předpoklad se potvrdil. Více než polovina dotazovaných učitelů označilo úroveň řeči za průměrnou. V oblasti chování označila polovina dotazovaných známkou velmi dobře, ale 36 % označilo chování známkou dobře až dostatečně.

Cílem druhého předpokladu bylo, že chování dětí žijících na vesnici je lepší, než chování dětí z města. Tento předpoklad se potvrdil. Při vyhodnocování dotazníků vyplynulo, že děti na vesnici mají lepší chování. Tato skutečnost je dána bližším vztahem lidí na vesnici.

Cílem třetího předpokladu bylo, že většina rodičů vidí své děti pozitivně a že budou ve škole úspěšné. Tento předpoklad se potvrdil po rozhovoru s rodiči.

Ze třinácti položených otázek průměrně vyplynulo, že děti jsou na základní školu z mateřské školy připraveny velmi dobře. Příprava na základní školu je v mateřské

škole velmi důležitá, ale velkou úlohu hraje dnes i příprava v rodině, která je mnohdy zanedbávána a podceňována. Z rozhovoru s rodiči vyplynulo, že své děti nadhodnocují a málo je znají. Nechtějí si připustit, že děti nejsou takové, jaké je vidí oni. Přípravě na školu nevěnují velkou pozornost, spoléhají se pouze na to, co se děti naučí v mateřské škole.

Jako učitelka mateřské školy si myslím, že i když je docházka předškolních dětí do mateřské školy nepovinná, přesto by mělo každé dítě mateřskou školu navštěvovat. I jediný rok v mateřské škole dítě změní a je velmi důležitý pro vstup do školy.

Seznam použité literatury

- 1) BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978 – 80 – 251 – 2569 – 4.
- 2) HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- 3) HAVLÍNOVÁ, M.; VENCÁLKOVÁ, E. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80 – 7178 – 383 – 8.
- 4) HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80 – 7178 – 888-0.
- 5) HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978 – 80 – 247 – 1168 – 3.
- 6) KLINDOVÁ, L.; RYBÁROVÁ, E. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972.
- 7) LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 1998. ISBN 80 – 7169 – 195 – X.
- 8) MACHOVÁ, J.; TREFNÝ, Z. *Poruchy vývoje v předškolním věku*. Praha: UK Karolinum, 1991. ISBN 80 – 706 – 644 – 28.
- 9) MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 4.vyd. aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- 10) MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla/Zdeněk Matějček*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80 – 246 – 1056 – 6.
- 11) MŠMT: *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání – Tauris, 2001.
- 12) MŠMT: *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha, VÚP 2004.
- 13) MŠMT: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, VÚP 2007.
- 14) PIAGET, J. *Psychologie dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
- 15) VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80 – 7178 – 308 – 0.
- 16) ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80 – 7178 – 544 – X.
- 17) Informatorium: 2/2004
- 18) Školský zákon, 2004.

Internetové zdroje:

Svébytnost primárního vzdělávání [online]. 2012 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z WWW:
< <http://kmen.uhk.cz/kmen/dvpp/clanky/svebyt.html> >.

Další internetové zdroje:

www.msmt.cz

Seznam grafů

Graf 1: Obecná připravenost dětí na ZŠ	39
Graf 2: Připravenost dětí v oblasti hrubé motoriky.....	40
Graf 3: Připravenost dětí v oblasti jemné motoriky	40
Graf 4: Připravenost dětí v oblasti grafomotoriky	41
Graf 5: Připravenost dětí v oblasti znalosti barev	42
Graf 6: Připravenost dětí ve znalosti a pojmenování geometrických tvarů.....	42
Graf 7: Všeobecná informovanost u dětí.....	43
Graf 8: Připravenost dětí v oblasti úrovně řeči	44
Graf 9: Připravenost dětí ve znalosti slovní zásoby	44
Graf 10: Vyjadřovací schopnosti	45
Graf 11: Připravenost dětí v oblasti matematických představ	46
Graf 12: Připravenost dětí v oblasti pracovního rozvoje - zručnost.....	47
Graf 13: Připravenost dětí v oblasti pracovního rozvoje - samostatnost.....	47
Graf 14: Připravenost dětí v oblasti pracovního rozvoje - sebeobsluha.....	48
Graf 15: Připravenost dětí v oblasti emočního a citového vývoje – odloučení od rodičů	49
Graf 16: Připravenost dětí v oblasti emočního a citového vývoje – spolupráce s kolektivem.....	49
Graf 17: Připravenost dětí v oblasti emočního a citového vývoje – schopnost podřídit se	50
Graf 18: Připravenost dětí v oblasti sociálního vývoje – slušné chování.....	51
Graf 19: Připravenost dětí v oblasti sociálního vývoje – navazování kontaktu s dospělými	51
Graf 20: Připravenost dětí v oblasti estetického rozvoje - rytmizace	52
Graf 21: Připravenost dětí v oblasti estetického vývoje – fonetické rozlišování.....	53
Graf 22: Odklad školní docházky	53
Graf 23: Odchod zpět do MŠ.....	54

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příprava dětí na ZŠ	55
Tabulka 2: Domácí příprava na ZŠ	55
Tabulka 3: Odpovědi na otázky v rozhovoru.....	57

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro učitele základních škol

Příloha č. 2 – Ukázky činností dětí ve školce

Příloha č. 3 – Ukázka tematického bloku MŠ Choustník

Příloha č. 4 – Ukázka diagnostiky dítěte

5. Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti matematických představ:

1 2 3 4 5

6. Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti pracovního rozvoje:

a) zručnost	1	2	3	4	5
b) samostatnost	1	2	3	4	5
c) sebeobsluha	1	2	3	4	5

7. Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti emočního a citového vývoje:

a) odloučení od rodičů	1	2	3	4	5
b) spolupráce s kolektivem	1	2	3	4	5
c) schopnost se podřídit	1	2	3	4	5

8. Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti sociálního vývoje:

a) slušné chování	1	2	3	4	5
b) navazování kontaktů s dospělými	1	2	3	4	5

9. Na jaké úrovni jsou děti připraveny v oblasti estetického rozvoje (hudební projev):

a) rytmicizace	1	2	3	4	5
b) fonetické rozlišování	1	2	3	4	5

10. Pro jaké množství dětí žádají rodiče odklad školní docházky?

10% 20% 30% 40%

11. Jaké množství dětí se vrací z 1. třídy zpět do MŠ pro nezvládnutí učiva?

nikdo 10% 20% 30%

12. Na co by se měla více zaměřit MŠ v přípravě dětí na ZŠ?

13. Na co by se měli zaměřit rodiče v přípravě dětí na ZŠ?

14. Ve které ZŠ působíte?

Příloha č. 2 – ukázka činností dětí ve školce

Obrázek 1: Rozvíjení vizuomotoriky

Zdroj: vlastní zdroj

Obrázek 2: Správné držení tužky

Zdroj: vlastní zdroj

Obrázek 3: Rozvíjení jemné motoriky

Zdroj: vlastní zdroj

Příloha č. 3 - Ukázka tematického bloku MŠ Choustník „Fouká vítr ze strnišť“

Týdenní podtéma („Na zahradě“, „Na poli“, „V lese“, „Proč je podzim strakatý“)

Hlavní cíl: Vnímat rozmanitosti přírody jako hodnoty. Osvojovat jednoduché poznatky o světě, o životě, o přírodě.

Záměry:

Dítě a jeho tělo

- uvědomování si vlastního těla
- rozvoj pohybových dovedností
- zdokonalování hrubé a jemné motoriky
- koordinace ruky a oka
- rozvoj a užívání všech smyslů
- spojovat cvičení s dýcháním
- uvolňovat ruku v zápěstí

Dítě a jeho psychika

- rozvoj řečových dovedností
- rozvoj tvořivosti
- vytváření základů pro práci s informacemi
- rozvoj schopností citové vazby vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat
- rozvíjet schopnost klást otázky a souvisle na ně odpovídat
- upevňovat paměť při opakování říkadel
- porovnávání více, méně
- rozvoj receptivních schopností (vnímání, naslouchání)
- rozvoj tvořivosti a fantazie
- získání poznatků a schopností o přírodě

Dítě a ten druhý

- rozvoj kooperativních dovedností
- vytváření prosociálních postojů – tolerance, respekt, laskavost
- podporovat dětská přátelství
- dodržování společně stanovených pravidel
- rozvoj a podpora sociální citlivosti
- učit oceňovat práci vlastní i druhého, umět pochválit i se vyrovnat s neúspěchem

Dítě a společnost

- posilovat fantazii a představivost při výtvarné činnosti

- vytvářet pozitivní vztah ke kultuře a k umění
- podporovat dětská přátelství, prohlubovat je
- kultivovat mravní a estetické vnímání, cítění a prožívání motivované podzimní přírodou a jejími plody
- rozvíjet hudební schopnosti a dovednosti dítěte, smysl pro rytmus, tempo a metrum
- rozvíjet schopnost vyslechnout literární dílo, shlédnout soustředěně pohádku či dětský příběh a svými slovy jej převyprávět
- rozvíjet smysl pro rytmus říkanky, poslech a recitace básní

Dítě a svět

- osvojovat si jednoduché poznatky o světě a životě, o přírodě a jejích proměnách na podzim
- objevovat svět zvířat v přírodě, porovnávání světa zvířat a lidí
- objevování plodů podzimu (ovoce, zelenina a její zpracování)
- čteme si a prohlížíme knihy a časopisy, „Co vše v nich najdeme?“

Činnosti a příležitosti:

- výroba draků – různé techniky, klasický drak – lepený – skládaný apod.
- pozorování změn v přírodě – počasí, barvení listí, zvířátka apod.
- hry s přírodninami – kaštiny, bukvice, žaludy, jeřabiny, listy
- tvoříme z přírodnin: lepení obrázků, navlékání, lisování, otisky
- ochutnávání ovoce a zeleniny – výroba ovocného salátu
- využívání ovoce a zeleniny k tvoření při výtvarných a pracovních činnostech (jablíčkové, hruškové a šestkové otisky, zeleninové obrázky)
- procvičení grafomotoriky – pracovní listy (jablíčka, deštík, brambory)
- pohybové hry s tematikou ovoce – zelenina (Kompot),
- pohybové hry s tematikou zvířátek - Na ježka, Čarování, Na zajíčka, Na medvědy
- omalovánky s tematikou podzimu – ovoce, zelenina, zvířata, stromy, keře
- zpívání písní – podzimní tematika: Jablíčka, Pod naším okýnkem, Šla Nanyňka do zelí, Houby
- básně: Jablíčko, Draci, V lese
- vycházky po okolí – chůze v nerovném terénu, překonávání přírodních překážek

- sběr větviček stromů a přírodnin
- obrazový materiál – stromy, keře, zvířata, stopy, plody, listy ap.
- průpravná cvičení – motivované podzimními činnostmi
- četba pohádek, vyprávění děje, vyprávění dle obrázků, sestavování děje dle obrázků
- rytmizace – podzimní tematika
- hry a činnosti na rozlišování pravé a levé strany
- běh s vyhýbáním, orientace v prostoru
- nástěnný kalendář
- rozlišování tempa – pomalu – rychle v pohybových hrách a pohybu všeobecně
- rozvoj jemné motoriky – namotávání vlny, třídění korálek a stavebnic
- naslouchání okolním zvukům při pobytu venku a určování jich
- dramatizace (téma podzimu – zvířátka v lese (Budka))
- počítání, přiřazování a třídění přírodnin
- skládání puzzlí – rok - krtek
- hra – loto- Roční doby

Očekávané výstupy:

- zvládne poskoky, běh s vyhýbáním, střídá chůzi s během podle pokynů, orientuje se v prostoru
- zvládá jemnou motoriku – zachází s nástroji, výtvarným a přírodním materiálem
- vyjadřuje samostatně myšlenky, nápady, pocity, formuluje otázky, slovně reaguje
- zapamatuje si krátký text, vypráví podle obrázků
- zkoordinuje pohyb se zpěvem
- dokáže být citlivý k přírodě, chránit ji
- využívá všech smyslů, záměrně pozoruje, všímá si, hovoří o prožitcích
- dokáže se orientovat v prostoru podle sluchu
- zachycuje skutečnost ze svého okolí a vyjadřuje své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik, pohybem, písní, slovem atd.
- má osvojeny elementární poznatky o okolním prostředí, které je dítěti blízké
- spolupracuje s ostatními, rozdělí si úkol s jiným dítětem
- dodržuje dohodnutá pravidla

- pozná jednotlivé druhy ovoce a zeleniny podle chuti, tvaru, dokáže je nakreslit a spočítat
- určí správně pojem: více, méně, stejně

má povědomí o životě v lese, o jeho významu pro člověka a o chování v něm

Příloha č. 4 – Ukázka diagnostiky dítěte

Příloha 3 - Orientační poznámky o rozvoji a učení dítěte

Orientační poznámky o rozvoji a učení dítěte

Jméno dítěte: *Jana Dubová*

Datum narození: *22. 4. 2003* Datum nástupu do MŠ: *1. 9. 2006*

Školní rok/třída: *2007-08*

Jméno učitelky: *Tománková V., Pekařová E.*

Kdy a jak záznamový arch používat

Tento záznamový arch může poskytnout **orientační přehled** o rozvoji dítěte a výsledcích jeho vzdělávání. Lze jej využít pro **vstupní diagnostiku**, kdy nás informuje o tom, na jaké úrovni se v jednotlivých dovednostech dítě nalézá. Umožňuje provádět **průběžnou diagnostiku** a sledovat, jak postupuje rozvoj a učení dítěte v průběhu jeho docházky do mateřské školy. Stejně tak lze záznamový arch využít v případě, kdy chceme zjistit dovednosti dítěte v době, kdy předškolní vzdělávání ukončuje (**výstupní diagnostika**). Záznam tak může být k dispozici po celou dobu, kdy předškolní vzdělávání dítěte probíhá. Intervaly mezi jednotlivými etapami hodnocení a četnost záznamů lze volit u jednotlivých dětí různě, dle aktuální potřeby. Zcela postačuje v průměru dvakrát během roku, čtenější záznamy již posun a vzdělávací pokroky dítěte dobře nezachytí.

Tento arch je vhodný k využití zejména u dítěte, kde vývoj i vzdělávání probíhá bez vážnějších problémů. Pokud se objeví ve vzdělávání dítěte obtíže, na které je třeba se více zaměřit, je lepší doplnit tento orientační přehled v problematické oblasti tak, aby sledování dítěte a jeho pokroků bylo důkladnější (lze využít jiných archů či vývojových řad).

Samotný arch nám v první řadě řekne, **jakých konkrétních projevů dítěte si všimat**. Začneme tedy pozorováním dítěte, a to jak průběžným, tak také cíleným. Poté přistoupíme k zápisu toho, co u dítěte pozorujeme. Budeme pracovat se **sloupci a řádky**. Sloupce jsou určeny pro jednotlivé etapy sledování dítěte (šest sloupců je tedy maximálně pro šest záznamů). Při vlastním zápisu postupujeme tak, že zapíšeme **nad sloupec datum**, popř. **časový interval**, v jehož průběhu sledování a záznam provádíme (např. druhá polovina 2007, leden – březen) a postupně označujeme u jednotlivých dovedností v tomto sloupci políčka dle toho, na jaké úrovni dítě dovednost zvládá. Pokud provádíme posuzování i záznam průběžně, popř. pozorujeme-li u dítěte významný projev či posun, můžeme **do okének** vpisovat toto datum.

Dále využijeme hodnotící stupnici. Hodnotíme na jaké úrovni dítě dovednost zvládá. K tomu využijeme stupnici 1 – 4. Pokud v průběhu sledovaného období neziskáme dostatek podnětů k tomu, aby dítě mohlo být hodnoceno, zapíšeme N (např. dítě, které se dostatečně neprojevuje, protože je v adaptaci, dítě, které mluví špatně česky, které delší dobu nedocházelo apod.)

Při vlastním zápisu postupujeme tak, že zapíšeme nahoře do sloupce datum a postupně pak zapisujeme do jednotlivých okének příslušný znak (1, 2, 3, 4, N). Při opakovaném hodnocení, resp. z opakovaného zápisu, tak můžeme poznat, zda k předpokládanému posunu v jednotlivých dovednostech u dítěte dochází či nedochází a podle toho pak plánovat vzdělávací nabídku.

Stupnice pro hodnocení dítěte v jednotlivých dovednostech (zpřístupilostech):

- 1 – dosud nezvládá (má vážnější obtíže)
- 2 – zvládá s vynaložením maximálního úsilí
- 3 – přetrvávají problémy (občasné, dílčí)
- 4 – zvládá spolehlivě, bezpečně
- N – není hodnoceno (nelze říci, neprojevuje se)

Při práci s tímto archem je třeba se řídit postupy a pokyny popsányými a doporučenými v Metodice na podporu individualizace vzdělávání v podmínkách mateřské školy. Výsledný záznam je **pracovním materiálem pedagoga**, který má dítě ve své péči a slouží výhradně k tomu, aby pedagog mohl citlivěji a spolehlivěji přizpůsobovat vzdělávání jeho individuálním potřebám a možnostem. **Je nutno zajistit, aby se záznam nedostal do nepovolených rukou či nebyl zneužit v neprospěch dítěte.**

Oblast biologickáData jednotlivých záznamů¹

- zachovává správné držení těla	3	3	4			
- správně dýchá						
- pohybuje se koordinovaně	3	3	4			
- hází a chytá míč, užívá různé náčiní	3	4	4			
- napodobuje pohyb podle vzoru	3	4	4			
- zachází s tužkou, barvami, nůžkami, papírem	3	4	4			
- používá běžné předměty, hračky a pomůcky odpovídajícím způsobem	3	4	4			
- zvládá stolování, oblékání, obouvání	3	4	4			
- postará se o sebe a o své věci	3	4	4			
- udržuje pořádek	3	4	4			
- pojmenovává části těla i některé vnitřní orgány			4			
- chová se opatrně a bezpečně			4			

Oblast psychologická**Jazyk a řeč**

Data jednotlivých záznamů

- pojmenovává většinu věcí a dějů v okolí	3	4	4			
- správně vyslovuje, mluví jasně a zřetelně	4	4	4			
- mluví gramaticky správně	4	4	4			
- zachytí myšlenku příběhu a zopakuje ji ve správných větách		4	4			
- vede rozhovor, ptá se, slovně reaguje	4	4	4			
- reprodukuje říkanky a písničky	4	4	4			
- chápe slovní vtíp a humor						
- rozlišuje začáteční a koncové slabiky a hlásky	4	4	4			
- sleduje očima zleva doprava			4			
- pozná některá písmena a číslice	4	4	4			
- pozná napsané své jméno	4	4	4			

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Data jednotlivých záznamů

- dokáže se soustředit na činnost a udržet pozornost	3	4	4			
- postřehne, co je nové či změněné	4	4	4			
- rozlišuje tvary a další vlastnosti předmětů zrakem i hmatem		4	4			
- rozlišuje a zná barvy (černá, bílá, červená, zelená, modrá, žlutá, hnědá, oranžová, růžová, šedá atd.)	4	4	4			
- rozlišuje zvuky a tóny			4			
- vyjadřuje své představy, uplatňuje vlastní fantazii			4			
- je tvořivý a nápaditý, vyjadřuje se prostřednictvím nejruznějších tvořivých činností	3	4	4			
- chápe význam piktogramů a jiných obrazných značek						
- rozlišuje základní geometrické tvary	3	4	4			
- uvažuje a přemýšlí		4	4			
- kreslí s určitým záměrem	3	4	4			

¹ Záznam se provádí opakovaně, podle toho, jak je u kterého dítěte zapotřebí, minimálně každým rokem, který dítě v mateřské škole stráví, maximálně třikrát do roka

- chápe podstatné znaky a vlastnosti předmětů, jejich podobu či rozdíl	3	4	4			
- porovnává, uspořádává a třídí předměty podle určitého pravidla (pozná více, stejně, méně, první, poslední apod.)	3	4	4			
- orientuje se v elementárním počtu do rozsahu první desítky	4	4	4			
- chápe prostorové pojmy (vpravo, vlevo, dole, nahoře, uprostřed, za, pod, nad, u, vedle, mezi apod.)	3	4	4			
- chápe elementární časové pojmy (teď, dnes, včera, zítra, ráno, večer, jaro, léto, podzim, zima, rok)	3	4	4			
- učí se nazpaměť krátké texty, úmyslně si pamatuje a vybavuje	3	4	4			
- postupuje podle instrukcí a pokynů			4			
- odlišuje hru od systematické práce			4			
- kreslí, používá barvy, modeluje, konstruuje, tvoří z papíru, tvoří a vyrábí z různých jiných materiálů a přírodnin aj.	3	4	4			
- zpívá písně, zachází s jednoduchými hudebními nástroji, pohybuje se rytmicky podle hudby	3	4	4			

Sebepojetí, city, vůle

Data jednotlivých záznamů

- je samostatné	3	4	4			
- má svůj názor	3	4	4			
- aktivně se rozhoduje	3	4	4			
- ovládá se			4			
- umí souhlasit i odmítnout			4			
- uvědomuje si své silné i slabé stránky		3	4			
- vyrovnává se s neúspěchem		3	4			
- vyvine volní úsilí, soustředí se na činnost a její dokončení	3	4	4			
- respektuje daná pravidla v běžném chování i při hrách	4	4	4			
- zorganizuje činnost či hru	3		4			
- projevuje radost, soucit, náklonnost			4			
- projevuje nadšení	4					

Oblast interpersonální

Data jednotlivých záznamů

- přirozeně komunikuje s učitelkou	4	4	4			
- přirozeně komunikuje s druhým dítětem	4	4	4			
- je ohleduplné, respektuje druhé dítě, neprosazuje se na jeho úkor			4			
- společně pracuje, společně si hraje	3	4	4			
- dělí se o hračky, pomůcky			4			
- vyjednává, problémy řeší dohodou			4			
- neposmívá se druhému, neubližuje mu	4	4	4			
- ubližování a ponižování druhého dítěte se brání			4			

Oblast sociálně-kulturní

Data jednotlivých záznamů

- přijímá autoritu, je zdvořilé	4	4	4			
- zdraví známé děti i dospělé	4	4	4			
- vyslechne sdělení, neskáče do řeči	4	4	4			
- uposlechne pokyn	4	4	4			
- poprosí, poděkuje, požádá o pomoc	4	4	4			
- dodržuje pravidla skupiny						
- dodržuje herní pravidla, hraje a chová se spravedlivě a fair	3	4	4			
- podřídí se rozhodnutí skupiny a přizpůsobí se společnému programu	4	4	4			
- spolupracuje s ostatními dětmi ve skupině	4	4	4			
- vyjednává a domluví se na společném řešení	3	3	4			

Oblast enviromentální

Data jednotlivých záznamů

- má všestranné a bohaté poznatky o bezprostředním okolí a dění, o světě přírody, o životě lidí, o kultuře svého prostředí	3	3	4			
- orientuje se bezpečně v běžném životě						
- v běžných situacích a známém prostředí se chová přiměřeně	4	4	4			
- v zásadě ví, co je dobře a co špatně (doma, v mateřské škole i na veřejnosti)	4	4	4			
- uvědomuje si běžná nebezpečí, chová se bezpečně						
- je zvědavý, má své zájmy a projevuje je	3	4	4			
- je aktivní a podnikavý	3	3	4			
- hovoří o tom, co jej zaujalo	3	4	4			
- všímá si změn a dění v nejbližším okolí						
- umí přijmout změnu a přizpůsobit se	3	4	4			
- chová se ohleduplně a šetrně k věcem i k přírodě						

Další důležité poznatky o dovednostech dítěte, o jeho rozvoji a učení dítěte:

(místo pro volný zápis)

Zatřic - má ršedna pšmuna, rozliší hlásku na začátku slova, je vřidara, ráda sledá různé moralky je jí tempo je pomalejší

ledem - vyhledává si le nové poznatky k učení před větším publikem objektivně

Pracovní poznámky²

Datum záznamu	Aktuální vzdělávací potřeby dítěte a závěry pro pedagogickou práci
9.6. 08	- rozvíjet grafomotorické dovednosti a práci s nužkami
7.1. 09.	posilovat její sebevědomí a snažit se překonat odhodnotit

² Pedagog vede tyto poznámky průběžně, dle toho co jak je zapotřebí (např. co ze sledování dítěte v určitém období vyplynulo a jak bude ve vzdělávání dítěte pokračovat v další etapě, zda vývoj i vzdělávání dítěte je bez problémů nebo kdy se objevil, popř. jak se vyřešil určitý problém apod.).

Závěrečné zhodnocení výsledků vzdělávacího úsilí³:

1. U dítěte nejsou patrné žádné závažnější problémy pro zahájení povinné školní docházky.
2. U dítěte se objevují následující problémy (co konkrétně dítě nezvládá, v kterých směrech potřebuje čas či cílenou pomoc):

Datum zápisu: 30.5. 09

³ Před vstupem dítěte do základní školy může učitelka na základě průběžně vedených poznámek celkem posoudit vývoj dítěte a jeho vzdělávací pokroky za celé předškolní období. Tím zhodnotí výsledky vzdělávacího úsilí a stejně tak může poměrně spolehlivě odhadnout vzdělávací předpoklady dítěte. Je dobře provést toto celkové zhodnocení dříve, ještě před zápisem dítěte do základní školy a získat tak čas k tomu, aby bylo možno dítěti pomoci potřebné dovednosti ještě zdokonalit.